

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
ИЗБОРНО ВЕЋЕ**

На основу чл. 63, ст. 1, чл. 64, ст. 7 и 9 и чл. 65, ст. 1 Закона о високом образовању (Службени гласник РС бр. 76/05, 100/07, 97/08, 44/10 и 93/12), Критеријума за стицање звања наставника на Универзитету у Београду (Гласник Универзитета у Београду бр. 140/08, 144/08, 160/11 и 165/11) и чл. 49, ст.1, тач.3 и чл. 49, ст.4 Статута Универзитета у Београду – Факултета политичких наука, Изборно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду на седници одржаној дана 24.04.2014. године формирало је комисију за припрему Извештаја о пријављеним кандидатима за избор ванредног, односно редовног професора за ужу научну међународно-правну област, у саставу: проф.др Мирко Васиљевић, редовни професор Универзитета у Београду - Правног факултета, проф.др Весна Кнежевић предић, редовна професорка Универзитета у Београду-факултета политичких наука и проф.др Предраг Шулејић, редовни професор Универзитета у Београду - Правног факултета у пензији.

Комисија је прегледала конкурсни материјал и у складу са Законом о високом образовању и Статутом Универзитета у Београду – Факултета политичких наука подноси следећи

**ИЗВЕШТАЈ
ЗА ИЗБОР ВАНРЕДНОГ, ОДНОСНО РЕДОВНОГ ПРОФЕСОРА
ЗА УЖУ НАУЧНУ МЕЂУНАРОДНО-ПРАВНУ ОБЛАСТ**

I Конкурс

1. Битни елементи

Декан Факултета политичких наука Универзитета у Београду је дана 28.04.2014. године донео одлуку о расписивању конкурса за избор у звање и заснивање радног односа са пуним радним временом на радном месту једног ванредног, односно редовног професора за ужу научну Међународно-правну област на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

Конкурс је објављен у публикацији националне службе за запошљавање „Послови“ бр. 569 дана 14.05.2014. године.

На Факултету политичких наука Универзитета у Београду у сталном радном односу за област међународног јавног права запослена су два наставника и један сарадник, чија је то област ужег научног интересовања и специјализације, у звањима редовног професора, ванредног професора и асистента. Будући да у области међународног приватног и пословног права истеком петогодишњег изборног периода ванредном професору нема ангажованог наставника, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, има објективну потребу – водећи рачуна да се наставни процес организује на квалитетан, рационалан и ефикасан начин (сходно чл. 116, ст.2 Статута Универзитета у Београду – Факултета политичких наука) за ангажовањем редовног, односно ванредног професора који би изводио наставу на предметима у сфери међународног приватног и пословног права.

2. Поднете пријаве и испуњеност услова Конкурса

На Конкурс су се пријавиле две кандидаткиње: Сања Данковић Степановић и Јелена Лопичић Јанчић. Комисија је преузела и прегледала конкурсну документацију. Констатовано је да су обе пријаве поднете благовремено. Извештај о поднетим пријавама на Конкурс кандидаткиња даје се по абecedном реду.

Сања Данковић Степановић

Комисија је констатовала да је пријава кандидаткиње Сање Данковић Степановић потпуна, у смислу достављених доказа о испуњености услова Конкурса, сходно чему ће даље бити разматрана.

Јелена Лопичић-Јанчић

Комисија је констатовала да пријава кандидаткиње Јелене Лопичић Јанчић није потпуна, у смислу достављених доказа о испуњености услова Конкурса.

У погледу првог услова који се односи на VIII степен стручне спреме, кандидаткиња је стекла научни назив доктора наука са докторском дисертацијом, која није из Међународно-правне области, под називом: „Кривично-правна заштита ратних заробљеника у југословенском кривичном праву“.

У погледу испуњености услова предвиђених Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Београду - Факултета политичких наука и Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду, Комисија је утврдила да кандидаткиња не испуњава потребне услове за избор у звање редовног, односно ванредног професора. Прописани услови за избор у звање редовног професора Универзитета у Београду су:

1. За звање редовног професора, поред услова за ванредног професора и :
  - Најмање два рада објављена после избора у звање ванредног професора у научним часописима са SCI, AHCI, ERIH или листе престижних светских часописа за поједине научне области коју утврђује Универзитет на предлог факултета, или најмање три рада објављена у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком. Кандидат је такође испунио овај услов ако је објавио један рад у часопису са SCI листе, односно у часопису са SSCI, AHCI, ERIH или листе престижних светских часописа за поједине научне области коју утврђује Универзитет на предлог факултета и два рада објављена у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком.
  - Научна монографија/књига односно уџбеник или критичка монографска публикација.
  - Најмање два рада објављена након избора у звање ванредног професора у водећем часопису националног значаја у одређеној научној области,
  - Најмање два рада са међународног научног скупа објављена у целини
  - Најмање два рада са научног скупа националног значаја објављена у целини, или један рад са научног скупа националног значаја објављена у целини и уређивање тематског зборника радова односно часописа.
  - Уређивање тематских зборника радова/часописа
  - Чланство у уређивачким одборима домаћих и међународних часописа, скупова и струковних удружења, или предавање по позиву на универзитетима у иностранству,
  - Менторство односно чланство у комисијама за израду докторског рада
  - Менторство односно чланство у комисијама за израду завршног рада на специјалистичк
2. За звање ванредног професора, поред услова за доцента који обухватају - научни степен доктора наука; позитивну оцену педагошког рада добијену у студентској анкети; позитивну оцену приступног предавања (за кандидате који немају педагошко искуство); најмање један рад објављен у научном часопису са SCI листе, односно у часописима са SSCI, AHCI, ERIH или листе престижних светских часописа за поједине научне области коју утврђује Универзитет на предлог факултета, или најмање два рада објављена у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком; најмање један рад објављен у часопису водећег националног значаја, или поглавље у научној књизи/монографији, или рад у тематском зборнику са рацензијом, или превод изворног текста у облику студије, поглавља или чланка, односно превод или стручна редакција превода научне монографије/књиге или методичка публикација у области образовања и наставе; један рад са научног скупа објављен у целини, испуњеност следећих услова:

- Најмање два рада објављена после избора у звање доцента у научним часописима са SCI листе, односно у часописима са SSCI, AHCI, ERIH или листе престижних светских часописа за поједине научне области коју утврђује Универзитет на предлог факултета, или научна монографија/књига односно уџбеник из научне области за коју се кандидат бира, или најмање три рада објављена у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком. Кандидат је такође испунио овај услов ако је објавио један рад у часопису са SCI листе, односно у часопису са SSCI, AHCI, ERIH или листе престижних светских часописа за поједине научне области коју утврђује Универзитет на предлог факултета и два рада објављена у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком.

- Најмање један рад објављен након избора у звање доцента у водећем часопису националног значаја у одређеној научној области, или најмање два поглавља у научној књизи/монографији односно критичкој монографској публикацији из научне области за коју се кандидат бира, или два рада у тематском зборнику са рецензијом, или превод изворног текста у облику студије, поглавља или чланка, односно превод или стручна редакција превода научне монографије/књиге из научне области за коју се кандидат бира или методичка публикација у области образовања и наставе.

- Најмање један рад са међународног научног скупа објављен у целини

- Најмање један рад са научног скупа националног значаја објављен у целини

- Менторство односно чланство у комисијама за израду завршног рада на специјалистичким и дипломским академским студијама

С обзиром да кандидаткиња никада није била бирана у звање наставника на Универзитету у Београду, Комисија је, поступајући сходно принципу најповољнијег по кандидаткињу, за почетак периода за који се врши процена испуњености услова Конкурса узела 2009. годину када је изабрана у прво наставно звање доцента. Комисија је додатно приликом констатовања неиспуњености појединачних услова Конкурса узела у обзир и временски период целокупног библиографског, научног и наставног опуса кандидаткиње (1998-2014).

Комисија је анализирала доказе о испуњености услова и утврдила да кандидаткиња не испуњава услов за избор у звање редовног професора у погледу три битна елемента, који су сваки за себе искључујуће правне природе:

1. Научни радови

Кандидаткиња не испуњава услов у погледу минималног броја научних радова у научним часописима са SCI, AHCI, ERIH или листе престижних светских часописа за поједине научне области коју утврђује Универзитет на предлог факултета, односно научних радова објављених у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком, с обзиром да је кандидаткиња после избора у прво наставно звање 2009. године објавила један рад у националном часопису међународног значаја, односно са листе коју утврђује Универзитет на предлог факултета, под називом „Проф.др Алберт Вајс и Нирнбершки процес“, Анали Правног факултета у Београду бр. 2, стр. 381-393, Београд, 2011.

Ценећи испуњеност услова узимањем у обзир укупног библиографског опуса кандидаткиње у периоду 1998-2014, Комисија је констатовала негативан резултат. Кандидаткиња у погледу објављених радова не испуњава услов за избор у звање редовног професора Универзитета у Београду, који укључује и испуњеност услова за звање доцента, односно објављена најмање три рада у научним часописима са SCI, SSCI, AHCI, ERIH или листе престижних светских часописа за поједине научне области коју утврђује Универзитет на предлог факултета, или најмање пет радова објављених у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком, будући да у наведеном периоду осим поменутог рада „Проф.др Алберт Вајс и Нирнбершки процес“ у часопису Анали Правног факултета у Београду (2011), има објављен још рад у националном часопису међународног значаја

„Кривично дело суровог поступања са рањеницима, болесницима и ратним заробљеницима“, Правни живот бр. 9, стр. 67-80, Београд, 2006.

2. Менторство, односно чланство у комисијама за израду докторског рада

Кандидаткиња није поднела одговарајуће доказе о менторству, односно чланству у комисији за израду докторске дисертације (у смислу назива рада, кандидата, високошколске установе и године), за разлику од података о завршном раду и мастер који су достављени.

3. Позитивна оцена педагошког рада

Кандидаткиња није поднела одговарајуће доказе о испуњености услова који се односи на позитивну оцену педагошког рада наставника добијену у студентској анкети.

Имајући у виду горенаведено, Комисија констатује да кандидаткиња не испуњава три суштинска услова за избор у звање редовног професора Универзитета у Београду. Комисија даље констатује да нису испуњени услови ни за избор у звање ванредног професора Универзитета у Београду, услед непотпуности пријаве кандидаткиње у погледу позитивне оцене педагошког рада наставника. Утврдивши да пријава др Јелене Лопичић-Јаничић није у складу са условима Конкурса јер нису поднети докази о њиховој испуњености, а имајући у виду природу наведених услова, Комисија није даље и детаљније разматрала пријаву кандидаткиње Лопичић-Јаничић.

II Анализа и оцена потпуне пријаве

Проф.др Сања Данковић Степановић

1. Академска биографија

1.1. Основни подаци

Др Сања (Милован) Данковић Степановић је рођена 20. марта 1970. године у Београду. 1988. године је матурирала у Осмој (данас Трећој) београдској гимназији. Основне, магистарске и докторске студије завршила је на Правном факултету Универзитета у Београду.

Од 1999. године запослена је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду са пуним радним временом: најпре у звању асистента, од 2003. године – доцента, а од 2008. године – ванредног професора.

Области ужег научног интересовања су Међународно пословно и приватно право, у подобластима: право конкуренције, право иностраних улагања, право интелектуалне својине, право привредних друштава и уговорно право.

1.2. Основне студије

Кандидаткиња је уписала основне студије на Правном факултету Универзитета у Београду 1988. године као редован студент. За време студија, сваке године је била награђивана за одличан успех, додељивањем одговарајућих диплома.

На четвртој години студија изабрана је члана групе најбољих студената Универзитета у Београду, као једини представник Правног факултета, која је 1992. године похађала летњу школу на *University of Illinois, Chicago*. У току основних студија била је стипендиста Фондације за развој научног подмлатка Министарства за просвету Републике Србије.

Дипломирала је на Правном факултету Универзитета у Београду 22. октобра 1992. године са просечном оценом 9,90.

1.3. Магистарске студије

Последипломске студије је уписала 20. октобра 1992. године на смеру за Међународно привредно право на Правном факултету Универзитета у Београду, положила Методологију правних и друштвених наука (март 1993) и завршни усмени испит (фебруар 1994) са највишим оценама.

У току магистарских студија била је стипендиста Министарства за науку Републике Србије. Као стипендиста јапанске фондације *Sasakawa Young Leaders Fellowship Master Research Program*, 1994. године боравила је на *University of Pittsburgh Law School*.

Магистарску тезу под називом «Правни појам монопола и монополског споразума» одбранила је *cum laudae* 18. септембра 1997. године на Правном факултету Универзитета у Београду.

1.4. Докторске студије

Научни степен доктора правних наука стекла је 30. јуна 2000. године, одбранивши, *cum laudae*, на Правном факултету Универзитета у Београду, докторску дисертацију из области међународног пословног права под називом «Фузије предузећа и међународно привредно антимонополско право».

1.5. Научна и наставна звања

Кандидаткиња је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, Одељење за међународне студије, од 1999. године запослена у звањима асистента, доцента и ванредног професора.

У периоду 1999-2003 године у звању асистента ангажована је на предметима Међународно привредно право и Међународно приватно право Одељења за међународне студије. Централни сегмент активности у раду са студентима био је везан је за извођење вежби и припрему семинарских радова. 2002. године кандидаткиња је похађала *Civic Education Project*. Нове методе универзитетске наставе, и у раду са студентима непосредно применила стечена знања превасходно у погледу интерактивних метода рада и тростепеног модела рада студената (претходна припрема, часови предавања и вежби и завршно учење).

У звање доцента изабрана је 2003. године и самостално је изводила све облике наставе, укључујући предавања, вежбе, проверу знања и консултације, на основним студијама Одељења за међународне студије, на предметима Међународно приватно право и Међународно пословно право, а од 2005. и на специјалистичким, односно од 2006. године и на дипломским академским и специјалистичким академским студијама. Кандидаткиња је у овом периоду била ментор, односно члан комисија за израду дипломских и завршних радова на специјалистичким и дипломским академским студијама.

У звање ванредног професора изабрана је 2008. године и изводила је самостално, као једини наставник, све облике наставе, укључујући предавања, вежбе, проверу знања и консултације, на свим нивоима студија: основним, мастер и докторским. Кандидаткиња је ментор, односно члан комисије за израду докторских радова, односно завршних радова на основним, специјалистичким и дипломским академским студијама.

Кандидаткиња располаже потребним степеном наставничке компетентности и за извођење наставе и за менторство на докторским студијама (сходно одредбама Правилника о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа и студијских програма, Службени гласник РС бр. 106/2006, 112/2008, 70/2011, 101/2012 и 13/2014).

1.6. Научна и стручна усавршавања

Кандидаткиња Сања Данковић Степановић се у области међународног приватног и пословног права континуирано усвршава у земљи и иностранству, од основних студија до данас.

На *Fordham Law School, New York* 2012 године похађала је упоредно-правни програм из области права конкуренције - *Fordham Competition Law Institute, Legal and Economic Competition Issues*, уз учешће водећих стручњака у домену европског и америчког права.

У школског 2003/04 години била је учесник *Junior Faculty Development Program, American Councils*, као стипендиста *The Bureau of Educational and Cultural Affairs of the U.S. Department of State*. С обзиром да је међународно пословно право навела као релевантну научну област, студије је похађала *University of Iowa College of Law, Iowa City*, током којих је

имала прилику не само да стекне супстанцијална сазнања о англосаксонском праву у домену приватног и пословног права, него и да усаврши знања у домену извођења наставе и упозна нове наставне методе које ће имати касније прилике да примени у раду са студентима Универзитета у Београду. Овај програм усавршавања, конципиран посебно за млађе универзитетске наставнике, омогућио јој је и да похађа курс антимонополског права код једног од водећих стручњака у свету проф. *Hovenkamp*-а.

2002. године у оквиру *Civic Education Project* похађала је специјалистички курс: Нове методе универзитетске наставе, упознајући се са класичним и модерним методама извођења наставе. Специјализован програм међународног пословног права, у коме је акценат био на упоредно-правној анализи комунитарног и националних европских система похађала је на *Colpi Institute-CEU Legal Studies Department International Business Law* у Будимпешти 1998. године.

У току магистарских студија, научно-истраживачки рад остварила је на *University of Pittsburgh Law School* 1994. године, у оквиру *Sasakawa Young Leaders Fellowship Master Research Program*. Ментор јој је био професор Међународног пословног права, *Ron Brand*.

У току основних студија, у групи најбољих студената Универзитета у Београду остварила је летњу академску праксу на *University of Illinois, Chicago* 1992. године, похађајући *Office of International Criminal Justice's Comparative System's Program*.

1.7. Научно-истраживачки рад

Кандидаткиња Сања Данковић Степановић је континуирано учествовала у бројним теоријско-емпиријским истраживањима и научним и стручним пројектима, у периоду од магистарских студија – на пројекту „Конституисање Србије као модерне правне државе” Министарства за науку и технологију Републике Србије (1996-1998) до данас. Од избора у звање ванредног професора била је ангажована на следећим истраживачким пројектима:

- Конституционализам и владавина права у изградњи националне државе – случај Србије (47026), Правни факултет, Факултет политичких наука Универзитета у Београду и Министарство за науку и технолошки развој, Београд (2011-2014)
- Политички идентитет Србије у регионалном и глобалном контексту (179076), Факултет политичких наука Универзитета у Београду и Министарство за науку и технолошки развој, Београд (2011-2014)
- *The EU IPA 2011 Programme for Republic of Serbia - Strengthening the Institutional Capacity of the CPS in the Republic of Serbia, 11CEP01/07/11 (2013-2014)*
- Ефекти интеграције Србије у Европску унију: Политика конкуренције, Фефа, Београд (2009).

1.8. Научни и стручни скупови

Кандидаткиња Сања Данковић Степановић је од 1993 до данас континуирано учествовала у великом броју међународних и националних научних скупова, конференција и саветовања. Кандидаткиња је редован учесник два највећа национална научна правна скупа која се одржавају у годишњој динамици: Копаоничке школе природног права (од 1993.) и Сусрета правника у привреди Србије у Врњачкој Бањи (од 1996.). На научним скуповима кандидат је подносио излагања и радове публиковане у целини.

Од избора у звање ванредног професора, кандидаткиња је учествовала у следећим научним скуповима:

- 2014, Врњачка Бања, Годишњи конгрес Удружења правника у привреди: Реформа права у привреди
- 2013, Копаоник, Школа природног права: Право и достојанство
- 2013, Бања Лука, X саветовање Октобарски правнички дани: Изградња и функционисање правног система
- 2013, Будва, XIX будвански правнички дани: Актуелна питања савременог законодавства

- 2013, Врњачка Бања, Годишњи конгрес Удружења правника у привреди: Држава и привреда
- 2012, Копаоник, Школа природног права: Право и морал
- 2012, Будва, XVIII будвански правнички дани: Актуелна питања савременог законодавства
- 2012, Врњачка Бања, Годишњи конгрес Удружења правника у привреди: Закони и привреда
- 2011, Копаоник, Школа природног права: Право и одговорност
- 2010, Копаоник, Школа природног права: Право и простор
- 2010, Врњачка Бања, Годишњи конгрес Удружења правника у привреди: Привреда и правна одговорност
- 2009, Врњачка Бања, Годишњи конгрес Удружења правника у привреди: Пословно право Србије и Европска унија
- 2008, Копаоник, Школа природног права: Право и међународне интеграције
- 2008, Врњачка Бања, Годишњи конгрес Удружења правника у привреди: Корпоративно управљање

Од избора у звање ванредног професора, кандидаткиња је учествовала у следећим стручним скуповима:

- *Serbia Screening, Analytical Examination of the Acquis, Chapter 8 – Competition Policy, Explanatory Session, European Commission - General DG Enlargement/Specific DG Competition and Serbian Delegation, Brussels (2014)*
- *Russian Competition Day, Irkutsk, Russia (2013)*
- Јавне набавке у здравству - централизација или рационализација, Еуросфера, Београд (2013), предавање: Принцип ефективне конкурентности у поступцима јавних набавки у здравству
- *The International Competition Network XII Annual Conference (Warsaw, 2013)*
- Вредности музичких права, Сокој-Офпс-Пи, Београд (2012), предавање: Право на накнаду по основу коришћења музичког дела
- Рестриктивни споразуми и режим ослобађања од казnenих мера-европска и домаћа искуства, *CMS Reich-Rohrwig Hainz, Belgrade*, Београд, (2012) предавање: Рестриктивни споразуми и режим ослобађања од казnenих мера-домаћа искуства
- *UNCTAD International Competition Conference, Belgrade (2012), Chair of Dawn Raid Session*
- *European Competition Day, Nicosia (2012)*
- *International Antimonopoly Conference (Baku, Azerbaijan, 2012), lecture: The Role of Antimonopoly Policy in the Development of Economy*
- *The EU IPA 2007 Programme, Implementing Croatian Competition and State Aid Policies, Zagreb (2012), lecture: Regularity of Public Procurement procedures – an Important Condition to the Effective Competition Policy*
- *The OECD XI Global forum on competition Paris (2012)*
- *The OECD X Global forum on competition, Paris (2011)*
- *The International Competition Network Merger Workshop, Rome (2010).*

1.9. Наставно-педагошка активност

Сања Данковић Стапановић се током дугогодишње академске каријере на Универзитету у Београду - Факултату политичких наука афирмисала као врстан и одговоран предавач и педагог. Прошавши све степеннице редовног академског развојног пута, од звања асистента (1999), доцента (2003), ванредног професора (2008) до данас,

израсла је у уваженог наставника и педагога Универзитета у Београду, признатог у широј академској заједници, на домаћим и иностраним високошколским установама.

Од избора у звање ванредног професора, Сања Данковић Стапановић изводи наставу на следећим предметима:

- Међународно приватно право, трећа година основних студија, Факултет политичких

наука Универзитета у Београду

- Међународно пословно право, четврта година основних студија, Факултет

политичких наука Универзитета у Београду

- Међународне пословне трансакције, Мастер академске студије политикологије -

мастер међународних студија, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, модули: Међународни односи, Европске интеграције, Међународно хуманитарно право и право људских права

- Права странаца, Мастер академске студије политикологије - мастер међународних

студија, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, модули: Међународни односи, Међународно хуманитарно право и право људских права, Студије мира

- Увод у право САД, Мастер академске студије политикологије – мастер регионалних

студија, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, модул: Регионалне студије САД

- Владавина права на универзалном и регионалном плану (са проф. др В. Кнежевић-

Предић и проф.др Т. Мишчевић), Докторске студије политикологије – међународне и европске студије, Факултет политичких наука Универзитета у Београду.

Сања Данковић Степановић је самостално установила и развила три нова предмета у области међународног приватног и пословног права на Факултату политичких наука Универзитета у Београду: Међународне пословне трансакције, Права странаца и Увод у право САД, која су студенти специјалистичких и мастер студија високо вредновали и похађали, са различитих смерова и модула.

Наставни и педагошки рад Сање Данковић Стапановић од избора у звање ванредног професора је редовно оцењиван и високо вреднован од стране студената основних, специјалистичких академских и мастер студија на Факултату политичких наука Универзитета у Београду (Међународно приватно право: 4,70; Међународно пословно право: 4,85; Међународне пословне трансакције: 4,67; Права странаца: 4,89 и Увод у право САД 4,90).

Кандидаткиња има предавачко искуство по позиву на научним скуповима и факултетима у земљи и иностранству. 2013 године је на мастер студијама *Faculty of Law "Iustinianus Primus", University of St Cyril and Methodius, Skopje*, на предмету Арбитражно право одржала предавање са темом *„Resolution of Disputes in the Context of International Business Law“*.

Кандидаткиња је својим препорукама поржала велики број студената да научно усавршавање остваре на реномираним високошколски установама у иностранству. Са друге стране, била је члан комисија које су верификацијом диплома стечених на иностраним високошколским установама омогућиле њихово дејство у домаћем академско-пословном амбијенту.

Кандидаткиња је остварила значајан резултат у развоју научно-наставног подмлатка на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, на коме је као асистент за Међународно-правну област ангажован колега у чијем је педагошком и научно-истраживачком развоју активно учествовала, између осталог и чланством у комисији за израду завршног рада.

Сања Данковић Стапановић је од стицања звања ванредног професора на Факултату политичких наука Универзитета у Београду бирана за члана више стручних тела и комисија: Стручног савета Универзитета у Београду, Факултета политичких наука - Центра за студије САД (од 2013); Комисије за обезбеђење квалитета на Универзитету у Београду - Факултету политичких наука (2010-2013); Стамбене комисије Универзитета у Београду, Факултета политичких наука, као председник (од 2008); Већа за студије II и III степена Универзитета у Београду, Факултета политичких наука (2010-2013); Комисије за основне студије (2005-2010).

Наставно-педагошка компетентност др Сање Данковић Стапановић потврђена је ангажовањем у бројним комисијама за оцену и одбрану, као и менторствима за израду свих категорија академских радова: дипломских, специјалистичких, мастер, магистарских и докторских. Од избора у звање ванредног професора, кандидаткиња је била ментор, односно члан комисија за израду, оцену и одбрану следећих радова:

- *Докторске дисертације*
  - Гордана Бекчић Пјешчић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2013, *Политичке и правне вредности САД у светлу америчке критичке мисли током XIX века* (менторство)
  - Ивана Ракић, Правни факултет Универзитета у Београду, 2014, *Концентрације привредних субјеката у републици србији са освртом на право Европске уније* (чланство у комисији)
- *Магистарске тезе*
  - Наташа Кики Рађеновић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2010, *Терористичке методе угрожавања безбедности у ваздушном саобраћају* (менторство)
  - Срђан Миладиновић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2011 (чланство у комисији)
  - Раша Лазовић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2009 (чланство у комисији)
- *Специјалистички академски радови*
  - Синтија Чипак, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2012, *Арбитражно решавање међународних привредних спорова* (менторство)
  - Катарина Богојевић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2012, Светска трговинска организација - *Перспективе приступања Републике Србије Светској трговинској организацији* (менторство)
  - Бојана Перовић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2011, *Процена и управљање политичким ризиком приликом страних улагања* (менторство)

- Јелена Криловић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2010, *Правни аспекти осигурања лица* (менторство)
- Драган Величковић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2013 (чланство у комисији)
- Дејан Ракић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2011 (чланство у комисији)
- Милош Хрњаз, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2010, (чланство у комисији)
- *Мастер радови*
  - Марко Милетић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2014, *Облици и перспективе страних инвестиција у Републици Србији* (ментор)
  - Борис Николић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2013, *Безбедоносне последице јавно-приватног партнерства у електропривреди Републике Србије* (ментор)
  - Драгана Мрвош, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2012, *Улога и значај Светске трговинске организације као субјекта међународног пословног права* (ментор)
  - Јања Симентић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2013 (чланство у комисији)
  - Борис Николић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2013 (чланство у комисији)
  - Верица Кугић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2013 (чланство у комисији)
  - Милева Јокић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2012 (чланство у комисији)
  - Наташа Иванов, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2012 (чланство у комисији)
  - Тамара Поповић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2012 (чланство у комисији)
- *Дипломски радови*
  - Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 1993-2014, менторство: 42 рада
  - Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 1993-2014, чланство у комисији: 41 рад

1.10. Активност у научним и стручним организацијама и часописима

Кандидаткиња је ангажована у раду научних и стручних организација, првенствено Удружења правника Србије (од 1993.) и Удружење правника у привреди Републике Србије (од 1996.) Члан је *American Society for International Law* (2003) и *The Fulbright Alumni Association of Serbia* (2004).

Активно је учествовала на великом броју стручних скупова и округлих столова у организацији различитих научних и стручних организација, на теме које су у пољу њеног научног рада и интересовања, а превасходно међународног пословног права.

Члан је редакцијског одбора часописа *Право и привреда*, који је категорисан као водећи национални часопис. Остварила је уредништво тематског зборника радова Удружења правника у привреди Србије под називом: *Реформа права у привреди 2014. године*, часопис *Право и привреда* бр. 1-3/2014, 4-6/2014 и 7-9/2014; УДК 347.7, ISSN 0354-3501 (уређивање тематског зборника водећег националног значаја, М48 - 2 бода). У тематском зборнику радова: *Ефекти интеграције Србије у Европску унију*, Факултет за економију, финансије и администрацију, Београд, 2009, ISBN 978-86-86281-08-1 (2009),

остварила је уредништво као руководилац научноистраживачког тима за област: Заштита конкуренције, која представља посебно поглавље зборника.

1.11. Остали релевантни подаци

Кандидаткиња се служи са четири страна језика: енглеским (активно), руским (активно), француским (основе) и немачким (основе). Учила је латински језик.

Добитница је бројних признања, диплома и захвалница у домену научно-истраживачког и стручног рада у области међународног и пословног права, од прве године основних студија до данас, укључујући и признања Удружења правника Србије и Удружења правника у привреди Србије.

Кандидаткиња је као експерт у својој сфери научног ангажовања призната и присутна како у академској, тако и широј стручној јавности (дневни лист Политика, Први програм Радио Београда, предавање у Задужбини Илије М. Коларца поводом обележавања 75. година Центра за предавачку делатност и др.).

2. Научни радови

Сања Данковић Степановић је од завршетка основних студија до данас (1993-2014) објавила велики број научних радова: књига и чланака у националним и међународним научним и стручним часописима, студија, саопштења са научних скупова и др. С обзиром на значај педагошког академског сегмента у свом раду, објавила је научна дела у форми уџбеника и практикума из области међународног пословног права.

Сања Данковић Степановић је у свом досадашњем научно-истраживачком раду, објавила пет књига (од којих је једна коауторска) и педесет и седам радова (од којих је један коауторски).

Од избора у претходно звање, објавила је књигу, двадесет и пет радова у научним и стручним часописима и зборницима и уређивала тематске зборнике.

2.1. Библиографија

2.2.1. Радови после избора у звање ванредног професора **Монографија**

- Право и политика конкуренције, Београд, 2014, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, стр. 384, ИСБН 978-86-84031-77-0 (М41-7 бодова)

Чланци у часописима и прилози у зборницима

1. *Application of Leniency Institute in Business-Legal Environment in the Republic of Serbia*, OECD-GVH RCC Newsletter No. 3, Budapest, 2014 (4 бода)
2. Реформа концепта (злоупотребе) доминантног положаја тржишног учесника, Право и привреда бр. 4-6, Београд, 2014, стр. 506-522 (3 бода)
3. Заштита конкуренције и сузбијање корупције у поступцима јавних набавки, Српска политичка мисао бр. 1, Београд, 2014, стр. 11-28 (4 бода)
4. *Effective Competition in the Field of Energetics (the Perspective of the Republic of Serbia)*, Crossroads br. 13, Skopje, 2014 (4 бода)
5. *Protection of Competition in Public Procurement Procedures*, Iustinianus Primus Law Review No. 8, 2014, (<http://www.law-review.mk/main.asp?lang=eng&izdanie=08>), p.1-15 (4 бода)
6. Заштита ефективне конкуренције у поступцима јавних набавки, Правни живот бр. 11, Београд, 2013, стр. 299-312 (3 бода)

7. Пријава рестриктивног споразума: Конкурентско-правни и управно-правни аспекти (са Д. Миловановићем), Правна ријеч бр. 35, Бања Лука, 2013, стр. 395-405 (3 бода)
8. Ефективна заштита конкуренције (право, привреда и држава), Право и привреда бр. 7-9, Београд, 2013, стр. 79-95 (3 бода)
9. Закључивање рестриктивног споразума и ослобађање од мера заштите конкуренције, зборник радова: Актуелна питања савременог законодавства, Београд, 2013, стр. 207-219 (3 бода)
10. Ослобађање учесника рестриктивног споразума од обавезе из мере заштите конкуренције, *Paragraf Lex*- Правни инструктор бр. 41, Београд, 2013
11. Заштита конкуренције у ситуацији измењених прописа, *Paragraf Lex*- Правни инструктор бр. 38, Београд, 2013
12. Пријава рестриктивног споразумевања – право између правичног и прагматичног, Правни живот бр. 11, Београд, 2012, стр. 289-303 (3 бода)
13. Изрицање мере заштите конкуренције консеквентно утврђеној повреди, Право и привреда бр. 7-9, Београд, 2012, стр. 576-595 (3 бода)
14. Примарна примена правила конкуренције, зборник радова: Актуелна питања савременог законодавства, Београд, 2012, стр. 337-349 (3 бода)
15. Одговорно спровођење пословних концентрација, Правни живот бр. 11, 2011, стр. 187-204 (3 бода)
16. Обједињено остваривање сродних права на музичком делу, Правни живот бр. 11, 2010, стр. 911-931 (3 бода)
17. Убирање јединствене накнаде по основу емитовања и јавног саопштавања интерпретације забележене на фонограму, Право и привреда бр. 4-6, 2010, стр. 562-578 (2 бода)
18. Ка адекватности правног третмана и заштите иностраних улагања, Право и привреда, бр. 1-4, 2009, Београд, стр. 521-538 (2 бода)
19. Право на интерпретаторску накнаду, Правни живот бр. 13, 2008, Београд, стр. 37-56 (3 бода)
20. Правило (адекватне) пословне процене, Право и привреда, бр. 5-8, 2008, Београд, стр. 299-312 (2 бода)
21. Примена принципа генералне забране и евентуална допуштеност монополских споразума, *Paragraf Lex – E-Press* бр. 290, Београд, 2008
22. Правна природа и основни облици монополских споразума, *Paragraf Lex – E-Press* бр. 286, Београд, 2008
23. Заједнички пословни подухват као антиконкурентски ризик, *Paragraf Lex – E-Press* бр. 283, Београд, 2008
24. Заједнички пословни подухват са иностраним елементом, *Paragraf Lex – E-Press* бр. 283, Београд, 2008
25. Доминантан тржишни положај и концентрације тржишних учесника, *Paragraf Lex – E-Press* бр. 275, Београд, 2008

2.2.2. Радови пре избора у звање ванредног професора

Књиге

1. Практикум за међународне пословно-правне трансакције и интеграције, Београд, 2007, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, стр. 336, ИСБН 978-86-84031-26-8.
2. Фузије предузећа у међународном пословном праву, Београд, 2002, стр. 253, ИСБН 86-7985-008-X.
3. Правни аспекти монополског понашања предузећа, Београд, 2002, стр. 179, ИСБН 86-7985-007-1.
4. *Auction – preparation and implementation*, Београд, 2001. (са М. Цветковићем, М. Тодоровићем и Д. Никезићем), стр. 231, ИСБН 86-7985-005-5

Чланци у часописима и прилози у зборницима

1. Пословна тајна као предмет права интелектуалне својине, Правни живот, бр. 13, 2007, Београд, стр. 391-401.
2. Монополски споразуми, *Paragraf Lex – E-Press* бр. 271, Београд, 2007
3. Појам и значај слободне конкуренције, *Paragraf Lex – E-Press* бр. 271, Београд, 2007
4. Међународни заједнички пословни подухват и антиконкурентски ризик, Право и привреда, бр. 5-8, 2007, Београд, стр. 453-465.
5. Право интерпретатора музичког дела, Правни живот, бр. 11, 2006, Београд, стр. 1001-1017.
6. Посао музичког издаваштва у праву интелектуалне својине, Право и привреда, бр. 5-8, 2006, Београд, стр. 730-743.
7. Остваривање заложног права на акцијама, у зборнику: *Приватизација и стечај*, III Саветовање правосуђа, 2006, Вршац, стр. 145-162.
8. Идеја као предмет права интелектуалне својине, Правни живот, бр. 11, 2005, Београд, стр. 993-1009.
9. Пренос и остваривање ауторског права на основу уговора о издавању музичког дела, Право и привреда, бр. 5-8, 2005, Београд, стр. 658-675.
10. Јавно обећање награде у току понуде за преузимање акција, у зборнику: *Приватизација и стечај*, II Саветовање правосуђа, 2005, Вршац, стр. 61-70.
11. Ауторски уговор о издавању музичког дела, Правни живот, бр. 11, 2004, Београд, стр. 901-921.
12. Уговор о стратешком партнерству, Право и привреда, бр. 5-8, 2004, Београд, 481-495.
13. О (не)допуштености монополских уговора, Правни живот, бр. 11, 2003, Београд, стр. 313-328.
14. Правне детерминанте слободе воље приликом спајања привредних друштава, Право и привреда, бр. 5-8, 2003, Београд, стр. 194-204.
15. Правна природа стицања акција по основу конституисаног заложног права ради обезбеђења новчаног потраживања, Правни живот, бр. 11, 2002, Београд, стр. 679-692.
16. Заштита од злоупотребе доминантне тржишне позиције – у сусрет новим антимонополским решењима, Право и привреда, бр. 5-8, 2002, Београд, стр. 818-829.
17. Реструктурирање у поступку приватизације – правни оквир, припрема и извођење, пројекат: *Приватизација предузећа у Републици Србији*, 2002, Београд (са: др Дианом Драгутиновић, мр Мирославом Тодоровићем и Светозаром Рикановићем), стр. 9-14.
18. Институционална инфраструктура приватизације, Модул, бр. 7 и 8, 2002, Београд, стр. 80-87.
19. Уговор о чувању поверљивих података, Правни живот, бр. 11, 2001, Београд, стр. 379-389.
20. Фузије као вид својинских страних улагања, Право и привреда, бр. 5-8, 2001, Београд, стр. 468-477.
21. Одговорност чланова (управе) друштва услед пробијања правне личности, Правни живот, бр. 11, 2000, Београд, стр. 145-157.
22. Забрана злоупотребе поверљивих информација – *Insider dealing*, Право и привреда, бр. 5-8, 2000, Београд, 497-505.
23. Фузије предузећа у антимонополском праву Европске уније, Право и привреда, бр. 1-2, 2000, Београд, стр. 37-59.
24. Правни аспекти управљања предузећем у поступку својинске трансформације, Право и привреда, бр. 5-8, 1999, Београд, стр. 204-213.
25. Појам и врсте монополских споразума, у зборнику: *Рани радови поново*, Правни факултет у Београду, 1999, Београд, стр. 89-106.
26. Монополске тенденције код фузија привредних друштава, Правни живот, бр. 11, 1998, Београд, стр. 315-324.

27. Правни положај страног инвеститора у процесу својинске трансформације у Србији, Правни живот, бр. 10, 1997, Београд, стр. 1071-1076.
28. Антимонополско законодавство СР Југославије и упоредно-правна пракса, Право и привреда, бр. 5-8, 1997, Београд, стр. 225-234.
29. Место фузија у праву конкуренције, Правни живот, бр. 11, 1996, Београд, стр. 103-110.
30. Хармонизација фузија предузећа у СРЈ и ЕУ, Право и привреда, бр. 5-8, 1996, Београд, стр. 423-434.
31. Правни односи чланова командитних друштава, Правни живот, бр. 9-10, 1994, Београд, стр. 1155-1171.
32. Транспортне клаузуле *Incoterms* 1990, Правни живот, бр.11-12, 1993, Београд, стр. 1787-1805.

2.2. Приказ достављених научних радова после избора у звање ванредног професора

- **Право и политика конкуренције (књига), Београд, 2014, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, стр. 384, ИСБН 978-86-84031-77-0**

У ситуацији када у домаћој правној, економској и политиколошкој литератури пословно-правна сфера заштите конкуренције, од изузетног друштвеног значаја, акцентованог отварањем преговора о приступању наше земље Европској унији, постоји свега неколико уџбеника, односно монографија који на свеобухватан начин приказују и анализирају ову област, у три конститутивна сегмента: рестриктивних споразума, злоупотребе доминантног положаја и концентрација привредних субјеката, књига Право и политика конкуренције, аутора Сање Данковић Степановић, у издању Факултета политичких наука Универзитета у Београду представља изванредан научни допринос и има великим друштвеним значајем.

Студија проф. Данковић Степановић представља снажан стимулативни подстицај за даља истраживања пословних повезивања, картелних и других ограничавајућих споразума, тржишне доминације и њене злоупотребе и других облика антикомпетитивног понашања, са једне, и унапређења домаћег легислативног оквира у домену заштите конкуренције, и шире – пословно-тржишног амбијента, са друге стране.

Реч је о озбиљној и целовитој научној студији о конкуренцији у феноменолошком и регулаторном смислу, односно о значају и модалитетима заштите конкуренције у домену домаћег система, са паралелним приказима и анализом решења Европске уније и америчког права, као упоредно-правног пандана. Посебна вредност овог научног дела је уважавање и повезивање различитих сегмената заштите конкуренције: правног, као централног, са економским и политиколошким аспектима. Књига истовремено представља оквир и даје јасне смернице за даље истраживања у области заштите конкуренције, заслужујући стога посебну пажњу и интерес студената интердисциплинарних наука: међународних студија, права, политикологије, економије и других, научне и стручне јавности која се бави питањима пословних односа и тржишних кретања, као и политичких посленика у домену приступања наше земље Европској унији, где је посебно Поглавље VIII посвећено Политици конкуренције.

Први део књиге под називом „*Concurrentia: sensus et regulae*“ започиње давањем одговора на три кључна питања феноменолошко-правне анализе: шта значи конкуренција, ко су субјекти односа и где се она одвија. Конкуренција значи надметање, и она има своју унутрашњу економску логику и спољне ефекте који се доминантно испољавају у праној сфери. У домену економског аспекта конкуренције, аутор посебну пажњу поклања анализи односа монопола и слободне конкуренције, и међутачкама на дужи чије крајности представљају, са указивањем на значај важно место олигопола као ситуације када два или више субјеката остварују контролу на релевантно тржишту, тако да сваки од њих битно утиче на основне услове пословања. Аутор закључује да највећи значај у анализи феноменолошког приказа конкуренције, која се може јавити као потпуна, непотпуна и ефективне конкуренције, свакако заслужује ефективна, односно функционална конкуренција, као облик тржишне ситуације у којој постоји одређени број субјеката који имају довољну моћ да на њу утичу, али без вршења доминантног утицаја или притиска. Др

Данковић Степановић закључује да ефективна конкуренција, као компромис између потпуне конкуренције као идеалне вредности, са једне стране, и прага дозвољености тржишне моћи испод кога се није могло ићи, а да се не угрози остваривање слободе на удруживање и повећање ефикасности пословања, са друге стране, представља релани предмет заштите савремених система права конкуренције. Посматрано са правне обале, конкуренција представља посебно правно уређен динамички систем у коме привредни субјекти наступају на тржишту руковођени сопственом иницијативном у циљу остваривања одређених пословних интереса, који када се сусретну са тежњама других учесника, њихове односе квалификују као такмичарске, па се они даље имају одвијати по одређеним прописаним правилима, а свако одступање од њих ретираће се као нарушавање конкуренције. Зависно од тога у ком облику и у којој мери на тржишту долази до повреде слободно-конкурентских односа, разликују се случајеви ограничавања, нарушавања и спречавања конкуренције.

Када је реч о субјектима односа и права конкуренције, у књизи је анализирана позиција сваке од следећих категорија тржишних учесника: предузетника, привредних друштава, државних органа, односно органа локалне самоуправе, јавних предузећа и субјеката који обављају делатност од општег интереса, удружења учесника на тржишту и носилаца права интелектуалне својине. Аутор посебну пажњу указује анализи правног положаја повезаних тржишних учесника, који се остварује на основу уговора или капиталне везе, или оба истовремено, у случају мешовито повезаних друштава, са истоврсним последицама; правна самосталност се задржава, али фактичка и економска независност је ограничена у погледу обавезе поштовања заједничког циља и договореног начина његовог остваривања, што по правилу укључује ограничења у погледу управљања и одлучивања. Значај пословног повезивања у перспективи заштите функционалне конкуренције је велики, јер се груписањем друштава остварује предност економске концентрације на бази децентрализоване правне и организационе структуре.

Тржиште у савременим пословним односима по мишљењу аутора више није само економска категорија или битно обележје одређеног привредног система, већ представља универзалну, цивилизацијуску вредност, апсолут пословног, и права конкуренције који кореспондира категорији слободе у приватном, или демократије у јавном праву. Тржиште претпоставља сложен и вишезначан појам који подрезује остваривање различитих облика пословних активности којима је заједничко да се предузимају са намером реализације и увећања профита, и којима се роба и услуге продају и купују. Тржиште представља укупност пословних односа између субјеката тражње и понуде у погледу одређене робе или услуга, у оквиру одређеног подрушја и временског раздобља.

Четврти сегмент првог дела књиге посвећен је праву конкуренције и категоријама правила којима се овај сегмент пословно-правног живота уређује. Аутор најпре наводи битна упоредно-правна обележја права конкуренције, његову улогу у савременим друштвеним односима, даје историјски приказ развоја права конкуренције са посебним акцентом на домаћем систему и анализира различите изворе правних правила – од Устава до јуриспруденције. Пето поглавље првог дела књиге „Право и политика конкуренције“ за предмет има три сродне области заштите конкуренције, са израженим функционалним везама, као и уже или шире постављеним, пољем преклапања у супстанцијалном смислу: државна помоћ, заштита потрошача и нелојална конкуренција.

Други део књиге носи назив „Рестриктивно споразумевање“ и даје детаљан преглед и правну анализу различитих облика рестриктивних договора који нужно резултирају одређеним степеном нарушавања конкуренције. Рестриктивни споразуми представљају први од три потенцијална извора повреде конкуренције, схваћене у смислу поретка друштвених односа којима је борба редован *modus vivendi*, за разлику од већине других области људског делања који теже избегавању сукоба, успостављању равнотеже и поретка мира, чија се повреда квалификује као деликт.

Рестриктивни споразуми чине најтежу повреду принципа слободне тржишне конкуренције – претпостављено је постојање намере, забрањени су *per se*, а последица је ништавост. Било да су закључени у виду уговора или његових појединих одредаба, да су изричит или пречутни, у виду усаглашене праксе или одлука удружења тржишних учесника, рестриктивни споразуми имају значајну повреду конкуренције за циљ или последицу.

Аутор у овом делу, након анализе правног појма, значења и значаја рестриктивних споразума у савременим међународним пословним односима, даје оригиналну петостепену класификацију, уз систематизован приказ различитих облика рестриктивног споразумевања. Осим класичне поделе на хоризонталне и вертикалне споразуме, и указивања на најтеже последице по ефективну конкуренцију картелних споразума, посебна пажња је посвећена рестриктивном споразумевању у оквирима удружења тржишних учесника, са једне, и у тендерском поступку, са друге стране, чији не само пословно-правни, него и друштвени значај, у домаћем праву и упоредно-правно посматрано, тележи континуирани тренд раста. Будући да се откривање и доказивање рестриктивног споразумевања, као најозбиљнијег вида нарушавања, ограничавања или спречавања конкуренције поставља као веома сложен задатак, аутор посебну пажњу указује институту ослобађања од одговорности учесника споразума који његово постојање пријави органу који остварује примарну уађтиту конкуренције.

Следећи сегмент у оквиру другог дела књиге посвећен је правном режиму рестриктивног споразумевања чије је основно полазиште *per se* систем забране, да би након тога детаљно били анализирани случајеви изузимања и ослобађања од режима забране, превасходно полазећи од *de minimis*, и правила рационалне процене, узимањем у обзир и квалификацијом позитивних ефеката уговора који имају ограничавајуће ефекте по конкуренцију.

Трећи део књиге под називом „Злоупотреба доминантног положаја“ садржи три битна сегмента анализе: доминантног положаја привредног субјекта, тржишног оквира у коме се остварује и забране злоупотребе у коришћењу тржишне доминације, коме је посвећена и највећа пажња.

Савремено међународно пословање одликује либералан тржишни систем размене робе, услуга и капитала, са једне, и стално јачање конкуренције између привредних субјеката, са друге стране. Чињеница да се више субјеката налази са истим циљем на одређеном простору нужно њихове мешусобне односе квалификује као конкурентске, па аутор указује да их у сваком појединачном случају треба слагледати кроз призму ширег окружења, уз уважавање посебности које се односе на субјекте, место, објекте и циљеве тржишне утакмице.

Тржишна доминација подразумева реалну правну или фактичку моћ одређеног тржишног учесника да се понаша независно од објективних детерминанти и услова на релевантном тржишту, постојеће или потенцијалне конкуренције и потрошача, односно да утврђује и намеће своје услове пословања, а нарочито да утиче на политику цена. Аутор даље истиче да је доминација допуштена, тежња ка њој чак пожељна, а забрањена је злоупотреба доминантног положаја која се на одређеном релевантном тржишту поседује. Злоупотребом доминантног положаја сматра се понашање које је неправично и дискриминаторно, са субјективног аспекта, и којим се, са објективног становишта, штетно нарушава структура тржишта, са једне, и интереси конкурената и потрошача, са друге стране. Приликом процене постојања злоупотребе, примењује се објективна концепција злоупотребе доминантног положаја, у смислу ирелевантности мотива и намера, и узимања у обзир ктварног и коначног ефекта поступања тржишног субјекта.

Четврти део књиге под називом „Пословне концентрације“ започиње анализом правног појма, значаја и каузе пословно-правних концентрација, са једне, и економским тријумвиратом пословног удруживања, који обухвата процесе концентрације, интеграције и централизације. Аутор затим даје детаљну анализу фузија, аквизиција и заједничких пословних подухвата, концентрационих и кооперативних, као најзначајнијих облика пословних концентрација. Посебан сегмент је посвећен односу концентрација и конкуренције, у смислу обрнуте пропорције која постоји између повећања степена концентрисаности и нивоа ефективне конкурентности на релевантном тржишту. Последње поглавље у четвртном делу књиге посвећено је поступку контроле концентрација, уз указивање аутора на значај превенције, како до повреде конкуренције у случају остваривања пословне концентрације не би ни дошло. Посебно пажња посвећена је институту условне концентрације, која се у поступку контроле допушта, упркос постојању антиконкурентног ризика, уз прописивање посебних услова и мера од стране органа

надлежног за примарну заштиту конкуренције, и након тога прати њихово поштовање од стране пословног субјекта.

Пети део књиге под називом „Институционално-процесни аспекти заштите конкуренције“ обухвата две велике области: институционални оквир, са једне, и поступак примарне заштите конкуренције, са друге стране.

Аутор на почетку истиче дуалитет конкурентско-пословно-правне философије. Обезбедити свим приведним субјектима на одређеном тржишту исте стартне шансе за успех по фер правилима игре, у ефективној конкурентској клими – представља основни правни предуслог тржишног привређивања. Са друге стране стоје схватања да тежња ка увећању привредне моћи, а тиме и тржишној доминацији, представља природно и чак пожељно понашање, које се не може забранити све док се остварује дозвољеним правним средствима.

Правна заштита ефективне конкуренције је тројака: управно-правна, грађанско-правна и кривично-правна, и остварује се, по правилу, на два процесна нивоа: првостепеном, где поступају независне, специјализоване институције са повереним овлашћењима и другостепеном, који се односи на судску контролу. У књизи је дат детаљан приказ институционалног оквира у домаћем праву, а затим и праву Европске уније и Сједињених Америчких Држава, као најразвијенијим упоредним системима данашњице, у домену система правила заштите конкуренције. Аутор даје детаљан приказ институционалних одлика и овлашћења Комисије за заштиту конкуренције, која има основну улогу заштите ефективне конкуренције на домаћем тржишту.

Другом одељак који се односи на поступак примарне заштите конкуренције, даље је класификован на три подобласти: процесни оквир, ток поступка и превенцију и санкцију као две стране медаље када је о заштити конкуренције реч. У првом сегменту највећа пажња је посвећена заштити процесних права странке, а посебно права на одбрану и поверљивости пословних података. Када је реч о току поступка, детаљно се анализирају врсте одлука у поступку заштите конкуренције и посебно ситуација ћутања администрације. Аутор посебну пажњу поклања питању покретања поступка и консеквентне примене правила у домену временске променљивости порписа. Најзад, у завршном сегменту књиге анализирани су мере заштите конкуренције и процесног пенала, уз указивање на значај превенције и промоције идеје ефективне конкурентности, у областима рестриктивног споразумевања, злоупотребе доминантног положаја и пословних концентрација великих вредности. Аутор на крају конституише „културу конкуренције“ као посебну синтагму, истиче значај етике пословне конкуренције и закључује да принцип правног достојанства представља највишу вредност и у овој правној области.

Значајна вредност ове књиге резултат је настојања аутора да упоредним и контекстуално-експликативним приступом сагледа целовит систем заштите конкуренције, уважавајући његов правни и економски *ratio*, критички сагледавајући постојећа решења у домаћој легислативи, анализирајући случајеве домаће и међународне управно-судске праксе и указујући на правце којима би требало ићи зарад њиховог унапређења. Књига „Право и политика конкуренције“ аутора др Сање Данковић Стапановић представља садржајно, заокружено, интересантно и корисно штиво, како за академску заједницу, тако и за стручну и ширу јавност. Имајући изузетан научни значај и оправдање, као једна од првих заокружених студија у научној области, ова књига својим конзистентним и прегледним садржајем представља изузетно значајан допринос развоју заштите, права и политике конкуренције у Републици Србији.

- ***Application of Leniency Institute in Business-Legal Environment in the Republic of Serbia, OECD-GVH RCC Newsletter No. 3, Budapest, 2014.***

Предмет истраживања рада, који је у целини сачињен на енглеском језику, јесте однос позитивних ефеката и основаности примене института изузимања од одговорности учесника рестриктивног споразума у праву конкуренције, са једне, и последица које се пројектују у сфери неједнаког положаја учесника истог правног посла, са друге стране. Аутор анализира укрштање управно-правног и пословно правног дејства изузимања из општег режима забране одређеног учесника споразума. Овај правни институт се у домаћем праву конкуренције примењује одневдано, тако да рад има велики друштвени значај.

Изузимање од санкционисања рестриктивног споразумевања тржишних учесника (*Leniency*) представља институт проистекао из примене правила резона, прагматичности и ефикасности у домену истраживања картелног договарања, као најсложенијег и најеклатантнијег вида нарушавања ефективне конкуренције. Како би се поступак испитивања повреде конкуренције окончао са што вишим степеном успеха, полазећи од специфичних видова рестриктивног споразумевања које је неретко (посебно у случајевима прећутних договора и усаглашене праксе) тешко утврдити и сагледати, јавни интерес је стављен испред целисходности кажњавања једног учесника, коме се даје имунитет или умањује казна, у замену за добијање информација и доказа о картелном послу, пре или током поступка. Даља анализа ове правне приче намеће питање унутрашњег утилитарног рационализма пријављивања споразума од стране њеног учесника, и то у четворном смислу. Прво, кауза споразума, који је и рестриктиван по својој правној природи, јесте очекивано испуњење престација уговорних страна; дакле, зашто би један од учесника, који је прагматично промислио улазак у такву врсту недозвољеног договора од истог одустао? Друго, с обзиром да се у овом правном заплету као учесници јављају пословно и тржишно снажни, па и доминантни привредни субјекти, доношење одлуке о пријави тајног споразума, која ће неминовно резултирати стицањем „статуса потказивача“, битно опредељује будућу позицију у домену пословног повезивања. Треће, иако у конкретном предмету бива изузет од изрицања санкције, односни тржишни учесник скреће на себе пажњу, позорност и надзор надлежног органа за будућа поступања. Најзад, откривањем недозвољеног рестриктивног споразума, као најтежег облика повреде ефективне конкуренције, његов учесник обезбеђујући себи ослобађање од новчане обавезе из мере заштите конкуренције од стране Комисије за заштиту конкуренције истовремено отвара једна друга врата иза којих стоји парнични судски поступак са појединачним захтевима за накнаду штете која је настала услед аката и радњи које представљају повреду конкуренције. А ово правно поље налази се изван домета дејства имунитета по основу пријаве постојања споразума од стране њеног учесника. И тако се круг затвара тако да онај ко је прво слободном вољом приступио недозвољеном рестриктивном договору, онда исти пријавио да би био изузет од санкција, свесно остале учеснике излажући истим - најзад је тим чином директно омогућио отпочињање поступака по приватним тужбеним захтевима лица која су претрпела штету услед односног забрањеног споразума, у којима ће се јавити као тужена страна. Рестриктивни споразуми чине најтежу повреду принципа слободне тржишне конкуренције – претпостављено је постојање намере и последица је ништавост. Због различитих форми које могу да поприме, а писана ће у пракси бити пре изузетак него правило, док управо супротно важи за присуство џентлменских споразума у домену картелног договарања - откривање и доказивање рестриктивног споразумевања представља веома сложен задатак. Стога, из америчког права у комунитарно, а из њега онда у домаће право конкуренције уводи се институт ослобађања од одговорности учесника рестриктивног споразума који његово постојање пријави, односно достави адекватне доказе, органу који остварује примарну заштиту конкуренције. Аутор у закључном делу рада даје смернице за постизање равнотежног оптимума у сфери имплементације ове групе правила конкуренције у домаћем праву.

- **Реформа концепта (злоупотребе) доминантног положаја тржишног учесника, Право и привреда бр. 4-6, Београд, 2014.**

Овај рад има за предмет анализу правног односа пословне концентрације, доминантног тржишног положаја и његове злоупотребе, која означава повреду ефективне конкуренције. Посебна пажња повећана је институту условне концентрације, када се даје сагласност за њено спровођење након што је прихваћен предлог посебних услова и мера које су учесници трансакције спремни да предузму, а Комисија за заштиту конкуренције их сматра адекватним за предупређење опасности нарушавања конкуренције услед спроведене концентрације. Концентрација привредних субјеката на одређеном тржишту није забрањена - напротив, позитивна је претпоставка превалентности позитивних пословних, у односу на негативне ефекте у домену нарушавања тржишног баланса. Није недопуштено ни стварање доминантног положаја концентрацијом, чак и у ситуацији када је њен искључиви циљ била злоупотреба тржишне моћи, односно ограничавање ефективне

конкуренције. Концентрација ће ући на терен правног режима забране само уколико се њом објективно изврши злоупотреба доминантног положаја. Дакле, за разлику од рестриктивних споразума као другог облика повреде конкуренције, који познају субјективно-објективни концепт забране, у смислу да је ништав договор који за циљ или последицу има значајно нарушавање конкуренције – код злоупотребе доминантног положаја на снази је правни модел објективне, односно ефективне, односно последичне забране. Поседовање доминантног положаја је природна интенција сваког учесника тржишне утакмице и израз његове тежње за рационалним и ефикасним пословањем, са једне, и намере да буде бољи и снажнији у односу на конкуренте, са друге стране. Максимизација профита и јачање тржишне позиције примарни су циљеви сваког пословног подухвата. Стога стицање и одржавање доминантног положаја на тржишту нису по себи недозвољени. Уколико је једно привредно друштво способно да елиминише конкуренцију законитим средствима, нема основа за забрану таквог понашања. Нема смисла ни основа кажњавати некога само зато што је успешан – а у тржишној утакмици то значи да је доминантан. Оно што савремена законодавства санкционишу у циљу заштите ефективна конкуренције јесте објективна злоупотреба доминантног положаја, при чему се као релевантно узима фактичко тржишно понашање субјекта, а не његови мотиви и намере. При томе, савремено европско право конкуренције схвата поседовање доминантног положаја као “нарочиту одговорност” пословног субјекта да води рачуна о томе да он не прерасте у злоупотребу, дакле као одређену врсту обавезе и додатног напора који је потребно уложити да се не пређе осетљива граничну линију и да својим понашањем не наруши ефективну конкуренцију на односном тржишту. Закључна разматрања рада указују да постоји супстанцијална и функционална правна веза између условног одобрења концентрације и доминантног положаја на тржишту, у смислу да се институт условне концентрације истовремено јавља и као начин превентивног надзора над пословањем тржишног учесника који има доминантну позицију - консеквентно омогућавајући да се предупреди њена злоупотреба која би значила повреду ефективне конкуренције. Резултат истраживања указује, са друге стране, на велики значај који у смислу превентивног деловања, али и рационалног поступања, има правни модел прекида поступка испитивања повреде конкуренције услед прихватања предлога обавеза странке ради отклањања могућих повреда конкуренције, уз закључак да постоји значајно шири домен примене у случајевима злоупотребе доминантног положаја у односу на рестриктивне, а посебно хоризонталне споразуме – представљајући, од 2013 године када је уведен у домаћи легислативни амбијент, актуелно најзначајнији институт у домену реформе домаћег права конкуренције.

- **Заштита конкуренције и сузбијање корупције у поступцима јавних набавки, Српска политичка мисао бр. 1, Београд, 2014.**

Предмет истраживања овог рада јесте заштита ефективне конкуренције и консеквентно сузбијање корупције у поступцима јавних набавки, посматрано кроз призму легислативно-институционалних решења Републике Србије, и упоредно, комунитарног права. Анализа обухвата два сегмента: први се односи на забрањене договоре између наручиоца и понуђача, док други обухвата различите правне односе давалаца понуде у тендерском поступку. Теоријско-епистемолошки и методолошки приступ који је коришћен у овом раду одговара стандардима друштвених, и посебно правних наука, уз превасходну употребу дескриптивног и компаративног метода, са једне, и везаног, објективног и системског тумачења, са друге стране. Циљ истраживања је утврђивање корелативне везе између степена ефикасности, односно ефективности спроведеног поступка јавне набавке и нивоа функционалне, односно ефективне конкуренције који је у њему био заступљен. Утврђено је постојање два основна концепта повреде конкуренције у поступку јавне набавке: намештања поступка и намештања понуде. Закључак је да наведени модели захтевају примену различитих правних мера, у смислу комбиновања имовинских и лично-правних, а затим превентивних и казних мера, као и различит редослед њихове имплементације, што претпоставља различите нивое институционалног поступања, а то консеквентно налаже висок степен кооперације стварно-правно надлежних органа и институција у области ефективног спровођења јавних набавки - препорука је овог рада, путем закључења меморандума о сарадњи. Након сагледавања и анализе домена

неусаглашености правила садржаних у законима о заштити конкуренције и јавним набавкама, који резултира умањеним степеном ефикасности заштите ефективне конкуренције у поступцима јавних набавки у нашој земљи, радом је дата препорука и виду јасних смерница за превазилажење правних празнина и неконзистентних решења.

- ***Effective Competition in the Field of Energetics (the Perspective of the Republic of Serbia), Crossroads br. 13, Skopje, 2014.***

Предмет истраживања овог рада јесте примена правила о заштити конкуренције на тржиштима електричне енергије, природног гаса и нафте, односно нафтних деривата, сходно правилима комунитарног права конкуренције, у институционалним оквирима Енергетске заједнице и у временском пресеку од 2005. године до данас, уз утврђивање специфичних одлика односа за балкански регион, и посматрано из искуствене и регулаторне перспективе Републике Србије. Један од основних циљева Енергетске заједнице јесте јачање конкурентности на енергетским тржиштима земаља чланица. У том смислу, у Републици Србији приметни су значајни помаци ка пуном остварењу оптималне ефективне конкурентности, у роковима предвиђеним Уговором о оснивању Енергетске заједнице, на тржиштима електричне енергије, природног гаса и нафтних деривата уз издавања две циљне вредносне категорије: енергетске безбедности, у оквиру које одрживост и сигурност снабдевања, и јачања конкуренције на енергетским тржиштима. Енергетско тржиште, даље, претпоставља одсуство дискриминације и јачаје функционалне транспарентности, уз фазно умањење ограничења до укључивања у јединствене европско тржиште, чему претходи интензивирање повезивања са енергетским системима држава окружења. У том смислу је стварање националног тржишта енергије нужан услов економски одрживог развоја енергетике РС, на коме потрошач има пуну слободу избора, а цена је резултат укрштања ефективне понуде и тражње. Закључено је да се питања енергетске безбедности и конкурентности данас јављају као најважнија у домену енергетске сарадње на простору Југоисточне Европе, с тим да најозбиљнију претњу остваривању ефективне конкуренције на енергетским тржиштима представљају рестриктивни, и то картелни споразуми. Радом су у том смислу посебно анализирана два аспекта картелног споразумевања у области енергетике: подела извора набавки енергената, као најзначајнијег вида рестриктивног договарања, и *Leniency*, као најважнијег инструмента борбе против картелног споразумевања.

- ***Protection of Competition in Public Procurement Procedures, Iustinianus Primus Law Review No. 8, 2014.***

Предмет истраживања овог рада, који је у целини сачињен на енглеском језику, јесте заштита ефективне конкуренције у поступцима јавних набавки, посматрана кроз призму легислативних решења комунитарног, и права Републике Србије. Опсег анализе обухвата три одвојена питања. Прво је правна природа рестриктивног споразума којим се врши подела извора набавки. Други аспект полази од анализе специфичне форме споразума која чешће укључује рестриктивну праксу него рестриктивни акте, па су у том смислу идентификација и доказивање постојања договора битно усложњени и захтевају примену специфичних инструмената, од којих се *Leniency* јавља као најзначајнији. Трећи сегмент односи се на испитивање ефеката различитих мера које се користе у превентивном смислу или као санкције у циљу ограничавања нежељених ефеката нарушавања ефективне конкуренције. У погледу правних мера које се примењују, заштита принципа ефективне конкуренције у поступцима јавних набавки спроводи се у два сегмента: као систем превентивних мера и путем санкција за повреду конкуренције. У ситуацији “намештоног тендера” акценат је на припремној фази креирања критеријума, тако да до нарушавања ефективне конкуренције не дође, док се на повреду примењују правила из домена коруптивног деловања и примарну улогу имају подносиоци понуда који прописане критеријуме могу да оцене као нерационалне с обзиром на стварну сврху и предмет јавне набавке, и поднесу захтев за заштиту права. У случају усаглашеног понашања понуђача („намештена понуда“) доминантан значај има откривање противправног договарања са циљем елиминисања конкуренције, које се квалификује као картелни договор, и консеквентно даље значи изрицање мера заштите конкуренције. У

закључном делу рада констатује се да правила о заштити конкуренције нигде нису тако експлицитно присутна као у поступцима јавних набавки и, парадоксално, нигде не постоји тако изражена тежња да се она заобиђу. Истовремено, тенденција договорне повреде принципа конкурентности у тендерским поступцима великих вредности присутна је у областима где производи најозбиљне друштвене, па и моралне последице. Европска пословно-правна пракса, у којој просечно учешће поступака јавних набавки у бруто друштвеном производу износи око 17%, показује последњих година да се доследном применом правних инструмената ради оптимизације принципа ефикасности и конкурентности у поступцима јавних набавки, остварује уштеда у вредности 20%-30% јавних расхода, а тај тренд би и у пословном амбијенту југоисточног дела Европе требало применом адекватних мера да у предстојећем периоду бележи раст. Стога се у раду закључује да је праћење правовремене и пуне примене правила о заштити принципа конкурентности у области јавних набавки, и њихово даље прецизирање, као и усаглашена ефикасна сарадња надлежних институција један од најважнијих задатака права и политика конкуренције земаља региона Балкана.

- **Заштита ефективне конкуренције у поступцима јавних набавки, Правни живот бр. 11, Београд, 2013.**

Предмет овог рада јесте систем мера, превентивних и накнадних, које треба да обезбеде заштиту ефективне конкуренције у тендерском поступку. У погледу превентивних мера које треба да резултирају минимизирањем вероватноће повреде конкуренције у поступку јавних набавки кроз договор наручиоца и понуђача у тендерском поступку као најзначајнија се јавља претходна контрола критеријума за учешће, а онда и прихват понуде, која резултира закључењем уговора на тендеру, с обзиром да они консеквентно директно утичу на присуство и ефикасност конкуренције у односном поступку. Услови треба да буду прецизно дефинисани и свеобухватни, без дискриминаторног ефекта. Примарну улогу откривања ситуације „намештеног“ тендера имају подносиоци понуда који прописане критеријуме могу да оцене као нерационалне, односно неуобичајене с обзиром на стварну сврху и предмет јавне набавке, познајући специфичности односног тржишта, и поднесу захтев за заштиту права. Могућа је, такође, ситуација да понуђач као учесник договора достави информације о његовом постојању и тако себи обезбеди изузимање од изрицања санкција; знатно је мање вероватна могућност да такву врсту пријаве поднесе наручилац посла. Такође, целисходно је установити обавезу претходне пријаве прописаних тендерских услова од стране наручиоца независном стручном надлежном органу за спровођење поступка јавних набавки. У поступку јавне набавке наручилац је обавезан да одбије понуду и поднесе пријаву о случају надлежним органима у ситуацијама које садрже елементе коруптивног деловања, прања новца, криминалног организовања и преваре. Скуп мера које треба да минимизирају вероватноћу креирања ситуације недопуштених договора у тендерском процесу мора бити пажљиво избалансиран између захтева за заштитом принципа конкурентности, заштитом транспарентности поступка и начелом ефикасности и рационалности система јавне набавке. У домаћем праву конкуренције, управна и судска пракса у домену заштите конкуренције још увек не располажу случајем правоснажно утврђене повреде по основу картелног споразумевања у области јавних набавки. У закључним разматрањима рада истиче се да се јачање конкурентности остварује превасходно кроз стандардизацију процедуре, односно документације и подизање нивоа транспарентности поступка, док поступак јавне набавке треба прилагодити специфичностима сваког појединачног случаја и предмета јавне набавке. Договор понуђача, корупција, превара, принуда и опструкција представљају правне основе за одбијање понуде или поништавање поступка јавне набавке.

- **Пријава рестриктивног споразума: конкурентско-правни и управно-правни аспекти (са Д. Миловановићем), Правна ријеч бр. 35, Бања Лука, 2013.**

Овај рад има за предмет анализу правне ситуације која настаје уколико је недозвољени рестриктивни споразум закључен, а онда и пријављан за време важења претходног прописа, док се у амбијенту позитивне легислативе у сфери заштите конкуренције наставља вођење односног управног поступка. Консеквентно, то као битна

отвара и питања положаја субјекта који као учесник рестриктивног договора исти пријављује, опредељења тренутка покретања поступка, временског важења закона и односа правила посебног поступка према општим управно-правним решењима. Као кључна за разрешење ове правне дилеме у раду се даје анализа аргументационе мапе, по колонама *pro et contra*, која је по својој природи биполарна јер подразумева (укрштени) поглед са обала права заштите конкуренције и управног поступка. Од посебног значаја за одређивање закона о заштити конкуренције који је меродаван за утврђивање испуњености услова за изрицање и висину мере заштите конкуренције је чињеница да законодавац у прелазним и завршним одредбама није прописао ретроактивно дејство било које од одредаба новог Закона о заштити конкуренције. Поред тога, није предвидијено нити да ће било која појединачна одредба почети да се примењује у периоду од ступања на снагу овог закона до отпочињања његове примене. Имајући у виду Уставне одредбе о објављивању и ступању на снагу закона и о забрани њиховог повратног дејства, у раду се изводи закључак да се на случајеве код којих су пријаве рестриктивних споразума поднете након ступања на снагу, али пре отпочињања примене важећег закона о заштити конкуренције имају применити одредбе претходног закона. Коначно, у прилог тези о подношењу пријаве постојања рестриктивног споразума као релевантном моменту отпочињања поступка говори решење комунитарног права конкуренције по коме је утврђивање повреде конкуренције могуће и *ex officio* и по подношењу захтева лица са правним интересом. У домаћем праву, могућност подношења захтева предвиђена је за тржишне учеснике који подnose захтев за појединачно изузеће рестриктивног споразума од режима забране, затим у случају да је покренут испитни поступак, као и у ситуацијама подношења пријаве концентрације. Међутим, трећа лица се не сматрају странкама у поступку, већ се само установљава обавеза информисања подносиоца иницијативе за испитивање повреде конкуренције о току поступка, која се односи и на трећа лица уколико учине вероватним свој правни интерес за односни процес. Закључак је стога да у домаћем праву усаглашеност са комунитарним правилима у наведеном сегменту не постоји, па аутори указују на правац размишљања у смислу надоградње и даљег системског уобличавања законског текста и у том смислу.

- **Ефективна заштита конкуренције (право, привреда и држава), Право и привреда бр. 7-9, Београд, 2013.**

Овај рад има за предмет анализу правне ситуације измењеног законодавног амбијента у домену заштите конкуренције, када је њена повреда неспорно утврђена али санкција није изречена, и давање аргументационе мапе којом се стиже до разрешења ове правне загонетке. Обезбедити свим пословним субјектима на одређеном тржишту исте стартне шансе за успех по фер правилима игре, у ефективној конкурентској клими – представља основни правни предуслов тржишног привређивања. Са друге стране стоје схватања да тежња ка увећању пословне моћи, а тиме и тржишној доминацији, представља природно, па чак и пожељно понашање, које се не може забранити све док се остварује допуштеним средствима. Како је позитивно право увек у покрету, оно је ограничено и нестално, пре свега услед просторно-временске променљивости. Посебно сложену ситуацију представљају случајеви израженог континуитета, који се временски простиру на периоде дејствовања оба законска прописа У ситуацији када је пријава рестриктивног споразума учињена у време важења претходног закона, а закључак о покретању поступка је донет када правно дејство има (садашњи) Закон, поставља се питање која се правна правила имају применити. Разликују се две подкатегорије “ситуација у току”: када је о једном питању одлука донета као коначна – тада се примењује раније важећи закон, или када је реч о (не)поступању које се више пута процењује и о коме се, експлицитно или имплицитно, изнова одлучује – у ком случају примену могу имати сада или претходно важећи прописи, зависно од времена наступања односне битне околности, односно чињенице. Правна једначина у области ефективне заштите ефективне конкуренције која ће у даљем тексту бити разматрана је следећа: повређена је императивна законска норма и утврђено нарушавање, ограничавање или спречавање конкуренције. Потребно је утврдити санкцију, у ситуацији када је дошло до измене законодавног оквира. Да ли ће мера заштите конкуренције у виду новчане казне бити изречена? Уколико је одговор на претходно питање

потврдан, да ли је изабрано решење повољније за починиоца повреде? Најзад, да ли су односним поступањем заштитени принципи правичности и јавног интереса? Полазне премисе подразумевају: аксиом да се право има применити и јавни интерес у домену заштите конкуренције, као преломне тачке у којој се принципи правног и државног срећно сусрећу – а полазећи од самог унутрашњег смисла правне норме, поступка или начела: да повреди диспозиције нужно консеквентно следи санкција. Постоје само две ситуације у којима упркос утврђеној повреди конкуренције, санкција не би требало да буде изречена. Прва се односи на застарелост. Друга ситуација полази од теорије блажег прописа (наспрам теорије друштвеног интереса) и постојала би да одредбе Закона, као објективно једино примењујућег, нису повољније у сегменту предвиђених санкција у односу на решења Претходног закона. Закључак је да измена законодавног оквира упућује на примену блажег прописа за изрицање санкције починиоцу повреде конкуренције, и окончање поступка. Сваки другачији став сводио би се на преварно заобилажење права, и значио би антитезу права, *per se*.

- **Закључивање рестриктивног споразума и ослобађање од мера заштите конкуренције, зборник радова: Актуелна питања савременог законодавства, Београд, 2013.**

У овом раду анализира се однос правног статуса учесника рестриктивног споразума као *per se* забрањеног посла и ослобађања од санкције њеног учесника, као прагматично-правни спој неспојивог. Институт (делимичног) изузимања од санкционисања рестриктивног споразумевања тржишних учесника налази се на осетљивом правном терену, на коме се укрштају дејства начела правног опортунитета и облигационо-правног принципа равноправности, и из њега изведеног надпринципа правичности. У конкретном случају - примат добија рационални утилитаризам, давањем предности општој у односу на појединачну правну вредност. Чињеница да је учесник у послу пријавио постојање рестриктивног споразума о коме Комисија за заштиту конкуренције није имала сазнање, и процесуирање таквог случаја у смислу заштите принципа ефективне конкурентности има већу специфичну тежину, друштвену и правну, у односу на губитак који се огледа у ослобађању од обавезе плаћања новчаног износа мере заштите конкуренције једног учесника посла, оног који је поднео односну пријаву. Давање имунитета или умањење казни за одређеног учесника рестриктивног уговора, у замену за добровољно давање информација или доказа у вези са односним забрањеним споразумом, који задовољавају унапред дефинисане критеријуме пре или током спровођења истражног поступка, представља данас најважнији инструмент у борби против картелних договора, као најозбиљнијег вида повреде (права) конкуренције. Најтежи вид повреде ефективне конкуренције представљају картели - категорија хоризонталних споразума базирана на изричитом, а чешће прећутном договору субјеката који дејствују на истом производном, односно проментном пословном нивоу, којим се искључује њихова природан и претпостављен однос конкурентности и усаглашавају битни пословни параметри, са циљем да се путем контроле претежног дела пословне активности осталим субјектима наметну услови пословања и оствари екстрапрофит. Три су основна конститутивна елемента картела: монополски предуслови, који се првенствено односе на постојање супститута производа, односно услуга, постојање баријера за улазак на односно тржиште, обим обухваћености тржишних учесника и еластичност тражње; другу групу чине структурни предуслови, који узимају у обзир број учесника споразума, тржишну деисперзованост, аспект набавки и важећи режим права конкуренције у сегменту санкционисања картелних споразума; најзад, трећи сегмент понашања се односи на размену информација између чланова картелног споразума, а централно место има ценовни аспект – њихово одређивање и надгледање. Аутор истиче да се усаглашена пракса од свих видова картелног и рестриктивног уговарања најтеже доказује, с обзиром да постоји координирано понашање, али не и изричит или прећутни споразум учесника, и стога је значај института *Leniency* у овом сегменту заштите конкуренције највећи. Успешну имплементацију програма имунитета у домену рестриктивних споразума опредељују три битна критеријума: јасна и једноставна регулаторна правила, сигурност и извесност у погледу бенефита које тржишни учесник добија и право приоритета, у смислу да пуну

корист пријаве остварује само првопоступајући. У случају примене института ослобађања од обавезе из мере заштите конкуренције, односно њеног умањења, једног од учесника недозвољеног договарања, а у циљу прибављања информација и доказа за спровођење поступка услед повреде конкуренције у том предмету, отвара се питање односа овог института са једним другим правним процесом, а везано за исти чињенични сценарио – вођење парничног поступка за накнаду штете услед аката и радњи повреде конкуренције. С обзиром да се као законски претходни услов за вођење парничног поступка јавља квалификација постојања повреде конкуренције од стране Комисије за заштиту конкуренције, утврђена решењем, чија се основаност иначе може озбиљно довести у питање и то како с обзиром на системску усклађеност у оквиру самог Закона, тако и односу са европским правом конкуренције у смислу праксе Суда правде ЕУ који се односи на повреду чланова 101. и 102. Уговора о функционисању Европске уније – у случају ослобађања од обавезе из мере заштите конкуренције он је у формално-правном смислу испуњен. Остаје, међутим, дуалитет у материјално-правном смислу (не)изрицања санкције, с обзиром да је у првом степену један од учесника недозвољеног споразума од стране Комисије за заштиту конкуренције ослобођен новчане обавезе као санкције за неспорно учињену тешку повреду конкуренције, и друштвеног интереса истовремено, а да у поступку са приватним тужбеним захтевом за накнаду штете услед те исте радње, односно акта, санкција бива утврђена, под претпоставком да је у њему наступање штете и доказано.

- **Пријава рестриктивног споразумевања – право између правичног и прагматичног, Правни живот бр. 11, Београд, 2012.**

Предмет овог рада јесте питање опредељења момента отпочињања поступка по основу пријаве постојања рестриктивног споразума, и анализа ситуације у којој пријаву подноси више уговорних страна, али у различито време и у различитим легислативним амбијентима. У ситуацији када је пријава рестриктивног споразума учињена у време претходног закона, а закључак о покретању поступка је донет када правно дејство има важећи Закон, поставља се питање која се правна правила имају применити. Аутор сматра да су могућа три правна сценарија сценарија. Прво, језичким тумачењем израза “започет поступак” из члана 74. Закона полази се са становишта да отпочињање поступка испитивања (евентуалне) повреде конкуренције кореспондира доношењу закључка од стране председника Комисије о покретању поступка по службеној дужности, па уколико је закључак донет у време важења позитивних прописа о конкуренцији, без обзира што је пријава рестриктивног споразума од стране потписника учињена у тренутку када је правно дејство имао претходни закон – поступак се сматра започетим у време важења Закона и његове одредбе се примењују, у процесном и материјалном смислу. Друго становиште у првом делу као претпоставку такође узима да се тренутак отпочињања поступка везује за доношење закључка о покретању поступка по службеној дужности. Међутим, истовремено се околност подношења пријаве постојања рестриктивног споразума узима као битна и конститутивна, па се она осветљава са аспекта тада - значи раније, важећих прописа. Њоме се на одређени начин врши резервација права, односно пријава представља меру обезбеђења законске привилегије за подносиоца у случају спровођења поступка. При томе, она има карактер “свршеног факта”, с обзиром да је своје заокружено дејство произвела у режиму претходно важећих прописа. Трећи приступ полази од става о јединствености правног поступања и сагледавања појединачног случаја пријављеног рестриктивног споразумевања, консеквентно чему се на њега имају применити истоветна правна правила једног прописа, све док њихова примена евентуално не буде објективно исцрпљена, односно преусмерена на друга, могућа, односно важећа правила. Поступак испитивања евентуалног постојања повреде конкуренције отпочиње доношењем закључка (од стране председника Комисије) и води се по службеној дужности. Међутим, уколико је вођење поступка испитивања повреде конкуренције иницирано подношењем пријаве о постојању рестриктивног споразума, ова околност се мора третирати као битна, а поступак као јединствен, сходно чему се он суштински сматра отпочетим, односно “отвореним”, предузимањем те прве радње давања обавештења о постојању споразума. То јесте тренутак, и јесте радња, отпочињања комуникације између Комисије и потписника споразума. Сходно томе, уколико је пријава поднета у време важења претходног прописа,

а закључак је донет када правно дејство има Закон, с обзиром на његову одредбу да се на поступке започете за време важења претходних прописа они и примењују – релеванте су норме претходно важећег закона. Аутор као резултат анализе утврђује предлог правила за разрешење ове правне једначине које гласи: поступак утврђивања повреде конкуренције, који се води по службеној дужности, отпочиње доношењем закључка, осим у случају да је његово спровођење иницирано подношењем пријаве (односно достављањем доказа) о постојању рестриктивног споразума, када се узима да је поступак том правном радњом и започет.

- **Изрицање мере заштите конкуренције консеквентно утврђеној повреди, Право и привреда бр. 7-9, Београд, 2012.**

Овим радом анализирано је питање административног изрицања мера заштите и отклањања, односно предупређења повреде конкуренције у домену примарне примене правила конкуренције, која претходи сегменту судске заштите. У овом раду аутор конкуренцију представља као посебно правно уређен динамички систем у коме привредни субјекти наступају на тржишту руковођени сопственом иницијативом у циљу остварења одређених пословних интереса, који када се сусретну са тежњама других учесника, њихове односе квалификују као такмичарске, па се они даље имају одвијати по одређеним прописаним принципима и правилима, а свако одступање од њих третираће се као нарушавање конкуренције. Радом се даље даје анализу мера заштите и отклањања повреде конкуренције и њихово праћење у флукутирајућем легислативном амбијенту, а за циљ разрешење дилеме о оправданости, а утврдиће се – и нужности, спровођења поступка изрицања мера заштите конкуренције, консеквентно утврђеној повреди по претходно важећим прописима. Заштита правила конкуренције остварује се у две концентричне сфере: управне, као примарне, и судске заштите. Када је о санкцијама реч, у оквиру претходно важећег легислативног оквира, јављале су се у виду управних и прекршајних мера. Сходно важећим законском концепту, обједињују се системи утврђивања повреде конкуренције и изрицања управних мера које обухватају мере заштите конкуренције и мере отклањања, односно предупређења настанка повреде конкуренције, у оквиру којих се даље разликују мере понашања и структурне мере; посебан, новоуведени сегмент представљају мере процесног пенала. С обзиром на објективну немогућност институционалне примене концепта прекршајне одговорности за утврђене случајеве повреде конкуренције, преостају две опције - не санкционисати неспорно учињену повреду и кршење закона или изрећи меру у оквирима важећих прописа. Полазећи од две премисе: да се на поступке започете до дана почетка примене Закона примењују прописи по којима су започети и да изрицање мере представља наставак поступка у коме је повреда конкуренције правоснажно утврђена, али кориговане трећим ставом који се односи на објективну немогућност изрицања санкција у оквирима прекршајне одговорности – за повреде конкуренције утврђене претходним, примењују се правне мере сходно важећим правилима о заштити конкуренције. У позитивно-правном легислативном простору, кроз обједињени принцип утврђивања повреде и изрицања санкције, постављен је систем мера заштите конкуренције и отклањања, односно предупређивања настанка повреда конкуренције. У случају када се утврди постојање повреде конкуренције, Комисија за заштиту конкуренције одређује меру заштите конкуренције (чију висину опредељују намера, тежина, наступеле последице и трајање повреде конкуренције) и, опционо, али по правилу - меру отклањања повреде конкуренције (која може бити у домену мере понашања, структурне мере и мере деконцентрације). Уколико је повреда настала као резултат удруженог деловања учесника на тржишту, одговорност је солидарна, а у случају поврата, вредност мера се значајно увећава. Као најзначајнија се тако јавља улога Комисије за заштиту конкуренције, која, кроз двостепени поступак и у оквиру обједињеног законског система који укључује и изрицање мера заштите конкуренције - има сложен задатак проналажења еквилибријума између различитих, често опречних тежњи за јачањем тржишне моћи и ненарушавањем конкуренције, узимајући правило резона и кумулативно начела правне сигурности и правичности за основне принципе свог поступања. У закључном делу рада, с обзиром на објективну немогућност институционалне примене концепта прекршајне одговорности за утврђене случајеве повреде конкуренције, констатују се две опције - не санкционисати

неспорно учињену повреду и кршење закона или изрећи меру у оквирима важећих прописа. Полазећи од две премисе: да се на поступке започете до дана почетка примене важећег законског акта примењују прописи по којима су започети и да изрицање мере представља наставак поступка у коме је повреда конкуренције правоснажно утврђена, али кориговане трећим ставом који се односи на објективну немогућност изрицања санкција у оквирима прекршајне одговорности – за повреде конкуренције утврђене претходним, примењују се правне мере сходно важећим правилима о заштити конкуренције.

- **Примарна примена правила конкуренције, зборник радова: Актуелна питања савременог законодавства, Београд, 2012.**

Овим радом анализирано је питање административног изрицања мера заштите и отклањања, односно предупређења повреде конкуренције у домену примарне примене правила конкуренције, која претходи сегменту судске заштите, и њихове усаглашености са легислативним амбијентом и стандардима комунитарног права. Повреда конкуренције представља ситуацију на релевантном тржишту у којој је услед одређених радњи или аката учесника тржишта дошло, или је могло да дође до значајног ограничавања, нарушавања или спречавања конкуренције. Понашање субјекта којим се нарушава слободно-конкурентски режим на одређеном тржишту може бити циљно или последично утемељено. Приликом испитивања неког тржишног понашања као непожељног или забрањеног нормама права конкуренције, циљни и последични критеријум се по правилу узимају алтернативно, а не кумулативно. Циљна ограничења тржишне утакмице утврђују се испитивањем намера и мотива који су претходили одређеној радњи привредних субјеката, рецимо спајању друштава. Када је реч о последичном ограничењу слободне утакмице, његово утврђивање је знатно једноставније, с обзиром на егзактан карактер резултата; на пример, релативно је једноставно установити да је дејством споразума о спајању дошло до доминације друштва и ограничавања слободне утакмице на одређеном тржишту, путем утврђивања узрочно-последичне везе између њих. Повреда конкуренције може да проистекне из три правна основа, кроз радње или акте учесника на тржишту који се односе на рестриктивно споразумевања, злоупотребу доминантног положаја или концентрацију тржишних учесника. Једна од најзначајнијих новина коју у домаћи систем правила конкуренције доноси важећи Закон односи се на битно проширење граница надлежности Комисије за заштиту конкуренције у домену изрицања правних мера – мере заштите и мере отклањања повреде конкуренције, пошто се утврди њена повреда. Значајна предност новог решења односи се на обједињеност и једнообразност поступања у појединачном процесу заштите конкуренције, од стране истог органа. Изван тога остаје сфера судске заштите учесника. Најзначајнији међукорак између фазе нотификације и доношења одлуке о (не)давању сагласности за спровођење концентрације представља примена Rule of reason правила, које као путоказ указује на правац којим треба кренути у дилеми да ли спровођење односне концентрације, које доприноси стварању или јачању тржишне доминације, истовремено означава и релевантну, односно разумну опасност у смислу нарушавања, ограничавања или чак спречавања ефективне конкуренције на односном тржишту. Примена правила резона налаже да се приликом анализе појединачног случаја, ради утврђивања да ли је, циљно или последично, дошло до повредне конкуренције - узму у обзир сва дејства и последице конкретног понашања и њихов однос према правилима конкуренције. Коначна одлука о (не)допуштености тржишног понашања доноси се на основу квантитативно-квалитативног вредновања и збирне оцене свих ефеката. У домену изрицања санкција, уз меру заштите конкуренције, Комисија редовно изриче и меру понашања која има за циљ отклањање, односно спречавање настанка повреде конкуренције. У закључним разматрањима наводи се да у домаћем позитивно-правном легислативном простору, кроз обједињени принцип утврђивања повреде и изрицања санкције, постављен је ефикасан систем мера заштите конкуренције и отклањања, односно предупређивања настанка повреде конкуренције. У случају када се утврди постојање повреде конкуренције, Комисија за заштиту конкуренције одређује меру заштите конкуренције (чију висину опредељују намера, тежина, наступеле последице и трајање повреде конкуренције) и, опционо, али по правилу - меру отклањања повреде конкуренције (која може бити у домену мере понашања, структурне мере и мере деконцентрације).

Уколико је повреда настала као резултат удруженог деловања учесника на тржишту, одговорност је солидарна, а у случају поврата, вредност мера се значајно увећава.

- **Одговорно спровођење пословних концентрација, Правни живот бр. 11, 2011.**

Предмет овог рада јесте анализа супротстављених дејстава концентрација у правцу увећања ефикасности пословања, са једне, и подизања нивоа конкуренцијског ризика, са друге стране. Потпуна конкуренција схваћена као саморегулаторни еквилибријум тржишног система је вредност која никада не може бити у потпуности остварена. Пуна конкуренција претпоставља деловање великог броја привредних субјеката релативно уједначене економске снаге. Ова уједначеност временом, природно, бива нарушена јачањем и тежњом једног броја субјеката да заузму позиције које ће им омогућити преференцијалан положај у односу на конкуренте. У циљу реализације оваквих интенција, често се користе недозвољена средства, или се дозвољена злоупотребљавају. Ефективна конкуренција представља правни стандард који је установљен компромисом између потпуне конкуренције, као идеала, и прагом дозвољености испољавања тржишне моћи испод којег се није могло ићи а да се не угрози остваривање слободе на удруживање и повећање ефикасности пословања. У сегменту пословног повезивања, одговорном концентрацијом се сматра она која прати разумљиву пословну интенцију за удруживањем ради јачања тржишне моћи, али истовремено уважава нужну одрживост функционалне конкуренције у односном тржишном окружењу, и јавља се као резултат тројног деловања: правно рационалног поступања пословних субјеката, затим доследног и флексибилног коришћења законских овлашћења за вршењем надзора од стране Комисије за заштиту конкуренције и, најзад, ефективног спровођења поступака судске заштите. Као најзначајнија, ипак, јавља се улога Комисије за заштиту конкуренције, која, кроз двостепени поступак нотификације и доношења оцено о допуштености концентрације, у оквиру обједињеног законског система који укључује и изрицање мера заштите конкуренције - има сложен задатак проналажења еквилибријума између различитих, често опречних тежњи за јачањем тржишне моћи и ненарушавањем конкуренције, узимајући правило резона и кумулативно начела правне сигурности и правичности за основне принципе свог поступања. Аутор у раду посебно место у анализи указује институту условне концентрације, као процесно-правног одговора на противуречност која се у поступцима спајања, стицања контроле или заједничких улагања неретко сусреће, а односи се на легитимитет тежње за јачањем пословне и тржишне моћи учесника који коинцидира објективној опасности од повреде ефективне конкуренције услед реализовања односне концентрације на штету конкурената и потрошача. Условна концентрација представља надградњу система нотификације концентрација. Концентрација се дозвољава, али под претпоставком испуњења одређених услова, са једне, и појачану пажњу Комисије за заштиту конкуренције у домену праћења ефеката односне пословне трансакције, са друге стране.

- **Обједињено остваривање сродних права на музичком делу, Правни живот бр. 11, 2010.**

Предмет овог рада из области права интелектуалне својине јесте анализа имовинско-правних овлашћења интерпретатора, односно носилаца интерпретаторског права, са једне, као и моралних овлашћења, са друге стране, и посебно права на накнаду од емитовања и јавног саопштавања, као најзначајнијег вида имовинско-правног овлашћења аутора, интерпретатора и издавача музичког дела. Интерпретаторска накнада и накнада произвођача фонограма по основу емитовања и јавног саопштавања интерпретације забележене на фонограму убирају се по правилу од корисника у виду јединствене накнаде, одвојено или заједно са ауторском накнадом - од стране организације за колективно остваривање права интерпретатора или произвођача фонограма, чија се надлежност установљава по основу споразума односне две организације. Важан сегмент рада посвећен је питању наплате посебна накнада од увоза, односно продаје техничких уређаја и празних носача звука и слике за које се оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за умножавање за личне, некомерцијалне потребе плаћа се носиоцима сродних, као и ауторског права као правично обештећење за коришћење интерпретација забележених на фонограмима (односно ауторског

дела) без њиховог одобрења зарад репродуковања за приватно или друго лично коришћење. Овај институт у домаћем праву налази се на почетку имплементације, па је значај његове анализе учињен овим радом велики. С обзиром на сложеност модела који подразумева наведена два нивоа споразумевања у домену остваривања имовинских овлашћења интерпретатора и произвођача фонограма, и различите интересе све три (односно четири, у ситуацији када посебну накнаду убира организација за колективно остваривање ауторског права) групације субјеката који у правном односу коришћења предмета заштите сродних права и наплате накнаде по том основу учествују, закључак је рада да се принцип «договорне обавезности» јавља као оптимална кровна формула за разрешење овог правног случаја.

- **Убирање јединствене накнаде по основу емитовања и јавног саопштавања интерпретације забележене на фонограму, Право и привреда бр. 4-6, 2010.**

Предмет овог рада је супстанцијална контроверза правне природе овлашћења на накнаду по основу секундарног коришћења фонограма и указивање на неадекватност постојећег законског решења у домаћем праву у погледу наплате интерпретаторске накнаде. Рад има за циљ да понуди решење којим би се правозишла постојећа регулаторна противуречност, која резултира и нарушавањем права интерпретатора у пословној пракси. Централни сегмент анализе посвећен је комерцијалној употреби права, односно питању оптималног модалитета убирања накнаде, сходно критеријумима ефикасности и најшире заштите интереса носилаца сродних права. Накнада која се наплаћује по основу секундарног коришћења фонограма на коме је забележена интерпретација има два битна обележја: у погледу утврђивања вредности, она треба да буде правична – како према корисницима, тако и носиоцима права; у погледу наплате од корисника, она је јединствена. Право на накнаду носиоци права остварују искључиво посредством организација за колективно управљање овим субјективним правом. Узимајући за полазиште постојање три битна момента остваривања права на накнаду интерпретатора и произвођача фонограма: утврђивање њихове јединствене вредности, наплату од корисника и расподелу носиоцима права, аутор указује да би имплементација регулаторног модела у домаћем праву би могла ићи у правцу веће самосталности и флексибилности колективних организација у домену уређења међусобних права, путем споразума о пословној сарадњи, са једне стране и односа са корисницима, превасходно кроз поступак преговарања о тарифном акту, са друге стране, уз могућност укључивања Комисије за ауторско и сродна права у ситуацији када он не резултира договором. Аутор предлаже два модела наплате који би, уважавајући специфичности домаћег полсовног-правног амбијента, ишли у сусрет критеријуму ефикасне заштите имовинских сродних права. Први модел подразумева: у првом кораку – усаглашено поступање организација које колективно остварују права ове две категорије носилаца права - у фази утврђивања нацрта тарифе, која се онда усаглашава са корисницима и као предлог доставља Комисији на мишљење; давање овлашћења да реализује наплату накнаде од корисника једној од две организације – интерпретатора или произвођача фонограма, уз обавезу да део прикупљених средстава, по правилу половину, преда другој организацији, а по одбитку стварних трошкова; најзад, у фази расподеле, свака од организација би наступала самостално. По другом моделу, организације за колективно остваривање права интерпретатора и произвођача фонограма могу закључити споразум о пословној сарадњи, која би за предмет имала заједничко иступање према корисницима у све три фазе реализације права на накнаду: најпре њеног утврђивања, у виду заједничке тарифе, затим закључивања споразума и наплате од корисника и најзад фазе расподеле.

- **Ка адекватности правног третмана и заштите иностраних улагања, Право и привреда, бр. 1-4, 2009, Београд.**

Овај рад за предмет има анализу различитих видова заштите иностраних улагања и указивање на оптималне моделе за домаћи пословно-правни амбијент. Научна оправданост и друштвени значај овог рада су изузетно велики, с обзиром да инострана улагања представљају најважнији сегмент даљег развоја домаће привреде. Правни појам иностраног улагања има три конститутивна елемента: први подразумева пренос новца, ствари или права из једне земље у другу; трансфер средстава из државе порекла у државу домаћина инвестиције врши се са циљем да њихова употреба резултира стварањем

добити; трећа компонента односи се на контролу коју улагач задржава и има над уложеним средствима, а може бити делимична или потпуна. Режим иностраних улагања у домаћој земљи рефлектује се на два нивоа: у иницијалној - прединвестиционој фази, када се регулаторним оквиром утврђују услови и поступак за његов пласман и у фази реализације, кроз вршење надзора над остваривањем улагања. Заштита страних улагања подразумева систем мера којима се онемогућава или ограничава нарушавање власничких права улагача од стране домаће државе, а у случају да до повреде дође гарантује се исплата правичне накнаде. Ризик је конститутивни елемент сваког пословног подухвата, па и иностраних улагања, а може бити комерцијални или некомерцијални, с тим да је ова друга категорија, с обзиром на то да у њој активну улогу има домаћа држава, посебно значајна у домену страних инвестиција и налаже посебан систем заштите. Питање правне заштите иностраних улагања има два сегмента: први се односи на положај инвеститора и заштиту улагања *пер се*, док је у другом случају реч о заштити конкуренцијског амбијента земље домаћина. Заштита иностраног улагања остварује се путем јавноправних гаранција, које држава домаћин установљава легислативним путем, и кроз приватноправне гаранције, које се односе на различите индиректне и директне облике заштите конституисане уговором. Најважнији облици гаранција у објективном смислу, усмерених ка самом улагању као предмету заштите, односе се на слободан трансфер средстава остварених по различитим основама (продајом удела у предузећу, дивиденди, различитих накнада и др.), уживање стечених права (и у случају промене прописа) и право на адекватну накнаду за различите видове експропријације. Најважнији вид гаранције у субјективном смислу (усмерен на заштиту иностраног инвеститора) остварује се кроз принцип националног тратмана. Аутор у закључним разматрањима указује на два основна појавна облика заштите иностраних улагања: субјективну заштиту, која је усмерена на протекцију страног инвеститора и објективну заштиту, која за предмет има инвестицију, *пер се*, и вреднује посебна гарантована права иностраног улагача која се односе на: национални третман, искључење ретроактивности прописа, законску лимитираност експропријације, широк домен могућих пословних активности, конверзију домаће у инострану валуту и слободно располагање и пласман новчаних средстава, укључујући и право трансфера добити и имовине.

- **Право на интерпретаторску накнаду, Правни живот бр. 13, Београд, 2008.**

Овај рад има за предмет испитивање правне природе права интерпретатора као сродног права, превасходно кроз упоредну анализу његових битних елемената са ауторским правом. Посебна пажња посвећена је питању преноса интерпретаторског права, и даље: закључењу, битним елементима, правима и обавезама и раскиду интерпретаторског уговора. Право на накнаду по основу емитовања, односно других видова саопштавања интерпретације са издатог снимка на носачу звука представља основно имовинско овлашћење интерпретатора, односно носиоца интерпретаторског права, чије остваривање је уско повезано са правом на накнаду које имају произвођачи фонограма. Дилема: да ли је интерпретаторска накнада посебна категорија, или је реч о јединственој накнади, која обједињује интерпретаторску и накнаду произвођача фонограма, претпоставља претходно разматрање два конститутивна елемента саме накнаде: њено вредносно одређивање, а затим наплату. У домаћем праву усвојено је решење по коме накнаду прописују засебно интерпретатори и произвођачи фонограма, док је наплата од корисника у надлежности произвођача издатог фонограма, који има обавезу да половину њене вредности преда интерпретатору чија се интерпретација налази на фонограму, уколико уговором између њих није другачије одређено. С обзиром да је неспорно да накнаду засебно утврђују интерпретатори и произвођачи фонограма, односно то чине организације за колективно остваривање ове две категорије сродних права, и тиме постају субјекти облигационог односа у коме се корисник, по основу самог закона, јавља као друга страна – отуда произлази да и наплату накнаде, као сегмент тог правног односа, треба да реализују исти субјекти - односно засебно интерпретатори, а засебно произвођачи фонограма. Најзад, неспорно је да се расподела прикупљених средстава реализује засебно за интерпретаторе и произвођаче фонограма, и тиме се круг затвара. На овај начин, постојећа регулаторна контроверза и нелогичност у домену наплате накнаде коригује се тако да и категорији интерпретатора и категорији произвођача фонограма бива дат простор за самостално деловање, како је то

случај и у претходној фази утврђивања вредности накнаде, и у фази расподеле која ће уследити. Аутор закључује да у разрешењу наведене правне дилеме везане за одређивање модела наплате интерпретаторске накнаде доследност јесте принцип који се мора пратити, јер је то једини извесни пут који води ка правичности, као коначном циљу.

- **Правило (адекватне) пословне процене, Право и привреда, бр. 5-8, Београд, 2008.**

Предмет овог рада је у домаћој научној и стручној литератури ретко обрађивано питање адекватне пословне процене, упркос великом значају које у (међународном пословном праву) има, и легислативном присуству у домаћем праву. Аутор најпре утврђује категоризацију корпоративних пословних интереса кроз неколико концентричних кругова, уколико се за тежишну тачку узме интерес привредног друштва *per se*. Први круг чине интереси који имају имовинско-правно утемељење, а односе се на две категорије субјеката: власнике (акционаре) и повериоце. У други круг улазе интереси у чијој основи стоји уговорни однос са друштвом, а односе се на две групе лица: запослене у друштву и чланове управе. Трећи круг представљају шири друштвени интереси везани за пословање привредног друштва, који се преламају кроз институт друштвене одговорности компанија. Даље, аутор полази од претпоставке да се као најзначајније отворено питање у оквиру система савременог корпоративног управљања јавља дистрибуција овлашћења у оквиру међуодноса власника, институционализованих кроз скупштину, и управног одбора који има извршну функцију и стварно руководи пословањем друштва. Теорија о условној хијерархији органа акционарског друштва говори у прилог пуној независности сваког органа у оквирима утврђене надлежности. Са друге стране, евидентна је тенденција веће заинтересованости и активније улоге власника у управљању и контроли пословања друштва. Конституисањем различитих модалитета односа ова два најзначајнија органа акционарског друштва, покушава се остварити што виши ниво ефикасности и пословне успешности, као крајњег интереса власника. Истовремено, за скупштину, односно акционаре, као питање од изузетног значаја јавља се успостављање система континуиране и активне контроле рада управног, односно извршног органа, за који постоји свеprisутна и латентна опасност, с обзиром на делокруг и стварну моћ руковођења пословањем друштва које има, отуђења од власника и стварања одвојеног и независног центра моћи и интереса. Правило пословне процене (*Business Judgement Rule*) изведено је из дужности пажње (*Duty of Care*), која уз дужност лојалности (*Duty of Loyalty*) чини темељ платформе одговорности, засноване на обавези поступања непосредно у интересу привредног друштва, између осталих и чланова управе акционарског друштва. Док дужност пажње, као полажиште, подразумева обавезу члана управе да послове обавља са најмање оним степеном пажње чије би се улагање могло очекивати, у таквој ситуацији и под истим условима, од просечно разумне особе, правило адекватне пословне процене означава обавезу чланова управе да послове из свог делокруга извршавају савесно, просуђујући објективно и рационално и заснивајући своју пословну одлуку на свеобухватном сагледавању проблема, узимању у обзир релевантних и проверених информација и експертским мишљењима. Сходно правилу пословне процене, сматраће се да не постоји повреда обавезе пажње уколико члан управе није имао сукоб интереса у погледу предмета одлуке, ако је био информисан о односном питању у мери која се уобичајено сматра адекватном у сличним околностима и под условом да је одлука била рационално утемељена у тренутку доношења. Постоји чврста и широко установљена претпоставка савесног поступања члана управе, сходно којој неће бити позван на личну одговорност за своју пословну одлуку уколико је показао довољан степен пажње и интереса и разумно веровао да поступа у најбољем и непосредном интересу акционарског друштва. Закључак је овог рада стога да принцип (адекватне) пословне процене јесте правило и обавеза средстава, односно поступања, а не циља, односно резултата.

III Закључно мишљење Комисије

1. Оцена резултата научно-истраживачког рада

Кандидаткиња испуњава све услове Конкурса у домену оствареног научно-истраживачког рада.

Кандидаткиња Сања Данковић Степановић је од избора у звање ванредног професора објавила књигу истакнутог научног и друштвеног значаја и објавила 25 радова у научним зборницима, домаћим и иностраним часописима, на српском и енглеском језику. Број објављених радова и њихова разноврсност говоре о продуктивности и озбиљности научно-истраживачког рада кандидаткиње, који је препознатљив по неколико битних карактеристика.

Најпре, реч је о кандидаткињи која поседује континуирно, више од двадесет година стицано знање из области међународног пословног и приватног права, које је временом профилисано у неколико ужих сегмената интересовања: право конкуренције, међународне пословне трансакције и интелектуална својина. Реч је о кандидаткињи која од окончања основних студија до данас редовно објављује научне радове у водећим националним, и међународним часописима. Тај корпус акумулираног и синтетизованог знања кандидаткиња умешно користи приликом анализе и експликације низа специфичних тема које обрађује и о којима више од две деценије пише и предаје. Такође, кандидаткиња исказује суверену сигурност и ширину приликом обраде најзначајнијих тема савременог пословног права, укључујући она од примарног националног друштвеног значаја, као што су подстицаји и заштита иностраних улагања, заштита интелектуалне својине у домену сродних права и заштита ефективне конкуренције у тржишним односима.

Даље, ретко се у категорији истраживача у овој области сусреће научни радник, као што је то случај са кандидаткињом Сањом Данковић Степановић, који поседује утемељен корпус упоредно-правног знања, који обједињује европски модел и америчко право као пандан, са једне, и континуирано прећење и разумевање домаће пословно-правног амбијента, са друге стране, који му омогућавају трајно и квалитетно праћење кретања у различитим сегментима међународних пословних односа са свеобухватним теоријским матрицама, релевантним упоредно-правним анализа и утемељеним перцепцијама даљих тенденција, са једне, као и укрштање истраживања различитих, по себи сложених, пословно-правних поткатегорија, што резултира изузетним научним донетима и резултатима. Такође, континуираним ангажовањем на научним и стручним пројектима кандидаткиња је значајно допринела развоју међународног пословног права као научне области и наставног програма на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

Најзад, посвећеност кандидаткиње последњих неколико година изучавању области заштите конкуренције, видљива у радовима који су објављени од избора у последње звања, као и учешћем на бројним научним и стручним скуповима, резултирала је афирмацијом Сање Данковић Степановић у домаћој и иностраној научној јавности као изузетног познаваоца стања, односа, процеса, отворених питања и праваца даљег развоја области права и политике конкуренције.

2. Оцена резултата педагошког рада

Кандидаткиња испуњава све услове Конкурса у домену педагошког рада.

Сања Данковић Степановић је прешла целокупан и заокружен академски развојни пут на Универзитету у Београду, степеницама асистента, доцента и ванредног професора за Међународно-правну област, без прескакања и без застоја, на предметима Међународно приватно право и Међународно пословно право на основним студијама. Остварила је свеобухватно педагошко искуство у раду са студентима Универзитета у Београду, укључујући вежбе, предавања, испите и менторски рад. Афирмисана је као врстан предавач, са дуже од деценије искуства, у области међународног приватног права и међународног пословног права, о чему говори број и разноврсност предмета које предаје на основним, мастер и докторским студијама Факултета политичких наука Универзитета у Београду, као и одржана предавања по позиву на другим угледним домаћим и иностраним институцијама.

Наставно-педагошки рад Сање Данковић Степановић одликује највиши степен компетентности, одговорности и посвећености у раду са студентима. Континуирано се усавршавала као предавач у погледу примене нових наставних метода у настави, од којих

највећи значај у области међународног приватног и пословног права имају студије случаја, симулације судског поступка, израда нацрта појединачних правних аката, есеји, округли столови и радионице, и примењивала их у раду са студентима на предавањима и вежбама на свим нивоима студија. Извнредне резултате, уз примену сопствене и у дугогодишњој пракси вишеструко верификоване методологије рада, кандидаткиња остварује у сегменту извођења правних курсева студентима међународних односа и других не-правних, односно интердисциплинарних студија.

Дугогодишња евалуација наставног рада кандидаткиње од стране студената Универзитета у Београду сведочи о великом успеху са којим обавља научно-педагошку активност, у свим њеним битним сегментима: квалитета предавања, активном учешћу студената у настави, усмеравања ка даљем истраживачком раду, давања одговора и подстицања аналитичког правног резоновања и системске аргументације, оцењивања знања студената и др. О квалитету педагошког рада и одговорном односу према студентима сведоче просечне оцене студената на основним студијама: 4,70 и 4,85, односно мастер студијама: 4,67, 4,89 и 4,90.

У домену обезбеђивања научно-наставног подмлатка, Сања Данковић Степановић је дала значајан допринос у сегменту менторства за израду свих категорија академских радова: докторског, магистарског, завршног рада на специјалистичким студијама, мастер и дипломског рада, са једне стране, и кроз чланство у комисијама за израду свих категорија академских радова, са друге стране. Била је ментор за израду 42, и члан комисије за израду 41 дипломског рада на Факултету политичких наука Универзитета у Београду. У периоду од избора у звање ванредног професора, кандидаткиња је остварила менторства, односно чланства у комисијама за израду докторских и завршних радова на специјалистичким и дипломским академским студијама. Радови студената који су урађени под њеним менторством објављени су у научним и стручним часописима. Учешће на свим нивоима наставе и континуирано праћење рада студената резултирало је давањем подршке и препорука за даље усавршавање у земљи и иностранству.

Кандидаткиња је својим дугогодишњим радом значајно допринела развоју наставе, у домену међународних и регионалних студија, и других делатности на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

3. Закључак

Комисија је констатовала да услове Конкурса испуњава једна од две пријављене кандидаткиње: др Сања Данковић Степановић.

Кандидаткиња Сања Данковић Степановић је завршила основне студије на Правном факултету Универзитета у Београду (22) за четири године и са просечном оценом 9,90. Магистрирала је (27) и докторирала (30) на Правном факултету Универзитета у Београду *sum laudae*. Има звање доктора правних наука из научне области за коју је расписан Конкурс. Од 1999. године запослена је на Универзитету у Београду, Факултету политичких наука, где је прошла редован академски пут у звањима асистента, доцента и ванредног професора. Објавила је пет књига (једну коауторску, на енглеском језику) и 57 чланака (на српском и енглеском језику). Континуирано, дуже од две деценије, учествује на домаћим и међународним научним скуповима и пројектима.

Сања Данковић Степановић се укупним научним, педагошким и истраживачким радом и резултатима афирмисала као озбиљан, одговоран и зрео научни радник и педагог у области међународног пословног и приватног права и као таква је препознатљива и уважена у домаћој и иностраној академској заједници.

Допринос кандидаткиње развоју права конкуренције, права иностраних улагања, права интелектуалне својине и уговорног права, у оквиру међународног пословног права из научне области за коју се бира, је јасно изражен и препознатљив. Кандидаткиња је цитирана у више научних радова и публикација објављених у часописима, зборницима и монографијама које су посвећене области међународног пословног права.

Обим и карактер објављених радова јасно говоре о чврсто утемељеном и континуираном академском развоју кандидаткиње и високим научно-истраживачким донетима које је досегла у области међународног пословног права. Смисао за

аналитичност, компаративни приступ у домену више научних дисциплина, прецизност емпиријских проучавања и посебно - за теријску синтезу, говоре о зрелости и значају њеног рада. Број обављених радова, од којих 25 од избора у звање ванредног професора, њихова структура, разноврсност тематске и проблемске оријентације које обрађују, изражен смисао за успостављање оптималне равнотеже теоријског и емпиријског приступа, разумљивост и стилско богатство језика који користи, јасноћа приказа закључних ставова – недвосмислено говоре о способности за објективну научну анализу и синтезу, са једне, и и научном и друштвеном значају остварених резултата у истраживачком раду кандидаткиње, са друге стране.

Кандидаткиња је била у својству ментора, као и у својству члана комисије, у изради завршних радова на свим нивоима студија, а од избора у звање ванредног професора за 21 рад. Такође, значајно је допринела развоју научно-наставног подмлатка за ужу научну област у којој је као ванредни професор ангажована. Кандидаткиња је дала значајан научни допринос у развоју међународних и регионалних студија и установила три нова курса на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

Наставно-педагошки рад кандидаткиње је од стране студената Универзитета у Београду - Факултета политичких наука је континуирано високо вреднован. Укупни резултати у раду са студентима у свим облицима наставе и на свим нивоима студија потврђују да се Сања Данковић Степановић остварила као врстан педагог, дајући лични печат извођењу наставе, њеном повезивању са сродним теоријским и практичним областима и заснивању нових дисциплина.

4. Предлог Комисије

Увидом укупну научно-стручну делатност и наставну активност кандидаткиње др Сање Данковић Степановић, Комисија је утврдила да је од избора у звање ванредног професора:

- објавила два рада у научним часописима са листе престижних научних часописа коју утврђује Универзитет на предлог факултета и два рада у међународним часописима;
- објавила научну монографију/књигу;
- објавила 8 радова у водећем часопису националног значаја;
- објавила 3 рада са међународног скупа објављена у целини;
- објавила 3 рада са научног скупа националног значаја објављена у целини;
- да је била приређивач у тематском часопису (са ауторским радом у истом) и тематском зборнику радова водћег националног значаја;
- да је члан у уређивачким одборима домаћих часописа и скупова, те струковних удружења у земљи и иностранству;
- да је била предавач по позиву на мастер студијама на универзитету у иностранству;
- да је остварила резултате у развоју научно-наставног подмлатка на факултету кроз менторство у изради свих категорија кадова: дипломских, специјалистичких и мастер, магистарске тезе и докторског рада радова, чланство у комисијама, као и ангажовање асистента у ужој научној области;
- да је њен целокупни и дугогодишњи наставни и педагошки рад високо оцењен од стране студената Факултета политичких наука Универзитета у Београду;
- да је кандидаткиња показала изузетну способност, посвећеност, одговорност и смисао за наставни рад у области међународног приватног права и међународног пословног права.

На основу утврђених чињеница, напред изнетих оцена о научном, истраживачком и наставно-педагошком раду, као и доприносу научном развоју уже научне Међународно-правне области, у складу са одредбама Закона о високом образовању Републике Србије, Статута Универзитета у Београду-Факултета политичких наука, Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Београду и Критеријума за стицање звања наставника на Универзитету у Београду, Комисија сматра да кандидаткиња др Сања Данковић Степановић испуњава све услове за избор у звање

редовног професора и једногласно предлаже Изборном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да изабере др Сању Данковић Степановић у звање редовног професора за ужу научну Међународно-правну област и упути предлог Универзитету у Београду на даљу процедуру.

Чланови Комисије:

Академик др Мирко Васиљевић,
редовни професор Универзитета у Београду – Правног факултета

Проф.др Весна Кнежевић Предић,
редовни професор Универзитета у Београду – Факултета политичких наука

Проф.др Предраг Шулејић,
редовни професор Универзитета у Београду - Правног факултета, у пензији